

بنیاد فیریہ فواجہ نصیر طوسی

آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور

مصوب ۱۳۸۴

مدیرعامل محترم روزنامه رسمی کشور

احتراماً؛ به پیوست یک نسخه تصویر آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور که در تاریخ ۱۳۸۴/۹/۲۰ به تأیید و تصویب ریاست محترم قوه قضائیه رسیده، جهت درج در روزنامه رسمی ارسال می‌گردد.

رئیس حوزه ریاست قوه قضائیه - عبدالرضا ایزد پناه

آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور

در اجرای ماده ۹ قانون تبدیل شورای سرپرستی زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور به سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور (مصوب ۱۳۶۴/۱۱/۶) آیین‌نامه اجرایی قانون یاد شده به شرح زیر تصویب می‌گردد:

بخش نخست: امور کلی

فصل نخست: تعریف‌ها و واژه‌شناسی

ماده ۱- سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، سازمانی است مستقل که بطور مستقیم زیر نظر رییس قوه قضائیه انجام وظیفه می‌نماید و به اختصار در این آیین‌نامه سازمان نامیده می‌شود.

ماده ۲- همه ساله در موعد مقرر بودجه سازمان در ردیف مستقل پیش‌بینی می‌شود و پس از موافقت رییس قوه قضائیه برای تصویب به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ارسال می‌گردد.

ماده ۳- زندان محلی است که در آن محکومانی که حکم آنان قطعی شده است با معرفی مقام‌های صلاحیت‌دار قضایی و قانونی برای مدت معین یا به طور دائم به منظور تحمل کیفر، با هدف حرفه‌آموزی، بازپروری و بازسازی نگه‌داری می‌شوند.

ماده ۴- بازداشتگاه، محل نگه‌داری متهمانی است که با قرار کتبی مقام‌های صلاحیت‌دار قضایی تا اتخاذ تصمیم نهایی به آنجا معرفی می‌شوند.

تبصره ۱- تا هنگامی که بازداشتگاه‌های موضوع این ماده ایجاد نشده است، در زندان‌ها محل جداگانه‌ای طبقه‌بندی شده‌ای برای نگه‌داری متهمان تحت قرار در نظر گرفته می‌شود و نگه‌داری متهمان با محکومان در یک مکان ممنوع است.

تبصره ۲- با اجرای طرح ساماندهی منطقه‌ای زندان‌های کشور، که از سوی سازمان تعیین و ابلاغ می‌شود می‌توان محکومان به حبسهای کوتاه مدت تا ۶ ماه را در بازداشتگاه نگهداری کرد.

ماده ۵- زندان‌ها به زندان بسته، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال که خود شامل مؤسسه‌های حرفه‌آموزی و کار درمانی (اردوگاه) است، تقسیم می‌شوند.

تبصره - مؤسسه اعم از زندان، مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال، و سایر مؤسسه‌های تخصصی یا مراکزی است که در این آیین‌نامه، نام آنها ذکر شده‌است.

ماده ۶- زندان بسته، زندانی است محصور که با برجهای دیده‌بانی در پوشش داخلی و خارجی دارای حفاظت کامل باشد.

تبصره - در این نوع زندان، محکومان شبها در خوابگاههای اختصاصی یا گروهی نگهداری و روزها از برنامه‌های آموزشی و فنی حرفه‌ای، و تفریحی استفاده می‌نمایند و در کارگاههای داخل زندان به کار گمارده می‌شوند.

ماده ۷- مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال مکانی است که می‌تواند محصور و در پوشش خارجی دارای حفاظت مناسب یا نامحصور و بدون حفاظت و مأمور انتظامی و یا در حالتی بینابین باشد که در آن محکومان بطور گروهی بکار اعزام می‌گردند و پس از خاتمه کار دوباره به آسایشگاههای خود بازگشت داده می‌شوند.

تبصره - سازمان می‌تواند برنامه‌های حرفه‌آموزی، آموزش و اصلاح را در مورد متهمان نیز اجرا نماید.

ماده ۸- کلیه محکومان با توجه به نوع و میزان محکومیت، پیشینه کیفری، شخصیت، اخلاق و رفتار بر اساس تصمیم شورای طبقه‌بندی، حسب مورد در زندان‌های بسته یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال نگهداری می‌شوند، مگر آنکه مقام قضایی صادر کننده حکم در رای صادره محل خاصی را برای نگهداری محکوم تعیین نموده باشد.

تبصره - محکومانی که در مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال مرتکب تخلف گردند با نظر شورای انضباطی به زندان بسته منتقل خواهند شد.

ماده ۹- ریسان مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال باید به شیوه‌های مقتضی طرز اخلاق و رفتار و نظم و ترتیب کار محکومان را کنترل نمایند.

تبصره - کارکنان مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال موظفند، طرز رفتار و اخلاق و نظم و ترتیب کار محکومان را برابر مقررات سازمان کنترل نموده و تخلف‌های آنان را به سرعت به اطلاع رئیس مؤسسه مربوط برسانند. در اینصورت رئیس مرکز ظرف مدت بیست و چهار ساعت مراتب را جهت اتخاذ تصمیم به شورای انضباطی منعکس خواهد کرد.

ماده ۱۰- ریسان مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال موظفند پس از ورود محکومان، آنان را با برنامه‌ریزی آموزشی و حرفه‌آموزی مؤسسه‌ها آشنا نمایند.

ماده ۱۱- محکومانی که در مراکز حرفه‌آموزی، اشتغال می‌یابند در تمامی ساعات‌های کار و حرفه‌آموزی، حق خروج از محل کار را نداشته و پس از خروج از آسایشگاه باید بطور مستقیم به محل کار رفته و به موقع نیز مراجعت نمایند. زمان ورود و خروج آنان در محل کار به دقت باید ثبت شود.

تبصره - در هر مورد که محکوم مقررات مربوط را رعایت ننماید و یا صلاحیت حرفه آموزی و کار در محل‌های یاد شده را نداشته باشد با نظر رییس مرکز به زندان بسته اعزام گشته تا حسب مورد تصمیم نهایی از سوی شورای طبقه‌بندی و انضباطی مربوط اتخاذ گردیده و مراتب به قاضی ناظر زندان جهت اطلاع اعلام گردد.

ماده ۱۲- مؤسسه کاردرمانی (اردوگاه)، مرکزی است برای نگهداری متهمان و محکومان جرایم مواد مخدر و اعتیاد.

ماده ۱۳- محکومان بنابر تصمیم شورای طبقه‌بندی به منظور اشتغال به کار یا حرفه آموزی به مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی زیر اعزام می‌شوند:

۱- مؤسسه‌های درون زندان (این مؤسسه‌ها ممکن است در مالکیت زندان باشد یا به‌سایر سازمانهای دولتی یا مؤسسه‌های خیریه یا تعاونیها یا بخش خصوصی تعلق داشته و زندان مجاز به استفاده از آنان باشد).

۲- مؤسسه‌های خارج از سازمان (این مؤسسه‌ها ممکن است در مالکیت سازمان باشد یا به سایر سازمانهای دولتی یا غیردولتی یا عام‌المنفعه یا مؤسسه‌های خیریه یا تعاونیها یا بخش خصوصی تعلق داشته و زندان مجاز به استفاده از آنها باشد).

تبصره ۱- مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی با توجه به وضعیت ساختمان و کیفیت حفاظت آنها به پیشنهاد رییس مؤسسه و تشخیص رییس سازمان می‌توانند بعنوان مراکز حرفه آموزی و اشتغال تلقی گردند.

تبصره ۲- مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی خارج از سازمان باید دست کم واجد محل‌های کافی، جهت نمازخانه، کتابخانه، وسایل ارتباط جمعی، خوابگاه، غذاخوری، محلی برای ملاقات محکومان و سایر زمینه‌های تفریحات سالم باشند.

ماده ۱۴- مراکز اقدامات تأمینی و تربیتی مؤسسه‌هایی هستند که در آنجا متهمان و محکومان قبل و بعد، یا ضمن اجرای مجازات یا مستقل از آن تارفع حالتی که آنها را در آینده در مظان ارتکاب جرم قرار می‌دهد، به حکم یا قرار کتبی مراجع قضایی نگهداری می‌شوند.

ماده ۱۵- مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی، خدماتی و نظایر آن مؤسسه‌هایی هستند که تحت نظارت سازمان با امکانات لازم از راه سرمایه‌گذاری دولت یا مشارکت بخش خصوصی و تعاونی به منظور اشتغال و آموزش فنی حرفه‌ای و نیل به خودکفایی با هدف بازپروری محکومان تاسیس می‌شوند.

تبصره - دستورالعمل ویژه این بخش با نظر حوزه معاونت امور اشتغال، خودکفایی و حرفه آموزی تهیه و پس از تایید رییس سازمان ابلاغ خواهد شد.

ماده ۱۶- اداره‌های مراقبت بعد از خروج مراکزی هستند که حمایت محکومان آزاد شده و واجد شرایط را بر عهده می‌گیرند.

ماده ۱۷- قانون اصلاح و تربیت مرکزی است که اطفال و نوجوانان بزهکار کمتر از ۱۸ سال تمام در آنجا برای اصلاح، تربیت و آموزش نگهداری می‌شوند.

فصل دوم - وظایف سازمان و مسئولان اداره کننده و ناظر زندان، بازداشتگاهها، مراکز حرفه آموزی و اشتغال و سایر مراکز وابسته به سازمان

ماده ۱۸- وظایف سازمان به شرح زیر می‌باشد:

- الف - نگهداری متهمان تحت قرار و محکومان به حبس، بنا بر دستور کتبی مقام‌های قضایی و به موجب مقررات و قوانین مربوط؛
- ب - اداره‌ی کلیه امور زندان‌ها مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، بازداشتگاهها و مراکز اقدامات تامینی و تربیتی کشور و مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مراکز وابسته؛
- ج - ایجاد مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان‌ها، بازداشتگاهها و مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسه‌های لازم برای نگهداری، بازپروری، حرفه‌آموزی و اشتغال به کار متهمان و محکومان؛
- د - انجام تحقیقات و پژوهشهای نوین کیفر شناسانه به منظور بهبود شیوه‌ها و خدمات زندانبانی؛
- هـ - تعیین خط مشی، اداره و نظارت بر اجرای کلیه امور مربوط به زندان‌ها و مؤسسه‌ها و مراکز وابسته به آن؛
- و - تهیه پیش‌نویس قوانین و مقررات مورد نیاز و پیشنهاد آن به مراجع صلاحیت‌دار؛
- ز - ایجاد امکانات و تسهیلات لازم و مناسب به منظور تصدی امور بازپروری نظیر اصلاح، ارشاد، آموزش و بازسازی محکومان؛
- ح - انجام خدمات مشاوره‌ای و نیز کمک و مساعدت به منظور حل مشکلات محکومان و خانواده آنان؛
- ط - جذب هرگونه کمک از قبیل کمکهای مردمی، مؤسسه‌های خیریه برنامه‌ریزی در جهت به کارگیری صحیح اینگونه کمکها با هدف بهبود امور زندان‌ها و مساعدت به محکومان و یا خانواده آنان؛
- ی - سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کلیه امور مربوط به، اشتغال و حرفه‌آموزی محکومان و خودکفایی مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان‌ها و مؤسسه‌های وابسته؛
- ک - تهیه آمار و اطلاعات مورد نیاز از محکومان و متهمان تحت نظارت به‌روشنای علمی به منظور استفاده در امور اجرایی، سیاست‌گذاری‌ها و مطالعات کیفرشناسانه و انتشار آنها بصورت سالنامه‌ی آماری کیفری؛
- ل - تهیه و پیشنهاد اسامی محکومان واجد شرایط آزادی مشروط و ارایه آن به قاضیان ناظر زندان؛
- م - تهیه و پیشنهاد اسامی محکومان واجد شرایط عفو و ارایه آن به هیات عفو.
- ن - برنامه‌ریزی برای مراقبت بعد از خروج محکومان با همکاری دستگاه‌های مربوط؛
- ص - آموزش کارکنان همسو با موازین کیفرشناسی نوین و سیاست‌های توسعه قضایی قوه قضاییه.
- ماده ۱۹-** سازمان می‌تواند با ایجاد تشکیلات مناسب نسبت به انجام تحقیقات و مطالعات علمی کیفر شناسانه لازم راساً اقدام نماید.
- تبصره ۱-** کلیه پژوهش‌های سازمان باید همساز با مبانی نوین کیفرشناسی بوده، نتیجه آن برای سازمان و بهینه سازی اداره امور کاربرد عملی داشته باشد.
- تبصره ۲-** منظور از کیفرشناسی نوین؛ مطالعه، تحقیق، ارزیابی و بررسی روش‌های علمی اجرایی است که به فایده‌مندی فردی و اجتماعی شیوه‌های اجرای کیفرها، می‌پردازد.

ماده ۲۰- استانداردهای موردنیاز در مورد تشکیلات اعم از تعداد کارمندان، مربیان تربیتی، مأموران انتظامی و مربیان مذهبی و متخصصان در زندان‌ها و مؤسسه‌ها و مراکز وابسته به سازمان به تناسب موقعیت و احتیاجهای محل و آمار شناور محکومان توسط سازمان تعیین و به تصویب سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی خواهد رسید.

ماده ۲۱- در هر مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان، بازداشتگاه و یا سایر مراکز وابسته به سازمان در صورت ضرورت، واحد آمار و رایانه تشکیل می‌گردد تا کلیه آمار موردنیاز را ثبت نماید.

تبصره - مسئول واحد یاد شده موظف است اطلاعات جمع‌آوری شده را بنا بر دستورالعمل‌های صادر شده تهیه و به مقام مافوق ارایه نماید.

ماده ۲۲- تاسیس، احداث و اداره کلیه مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان‌ها، بازداشتگاهها و سایر مؤسسه‌ها و مراکز وابسته به سازمان و نیز تغییر محل آنها بطور انحصاری در اختیار سازمان می‌باشد. مراجع قضایی، اجرایی، اطلاعاتی، نظامی و انتظامی از داشتن زندان و بازداشتگاههای اختصاصی ممنوع می‌باشند.

تبصره: بازداشتگاههای انضباطی نیروهای مسلح از شمول این آیین‌نامه خارج است.

ماده ۲۳- انتظامات و حفاظت فیزیکی از مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان‌ها و بازداشتگاهها و سایر مراکز وابسته بعهد سازمان است که توسط یگان انتظامی و نیروهای انتظامی تحت امر اعمال خواهد شد.

تبصره - نیروهای یاد شده تحت امر رییس سازمان بوده و وی می‌تواند اختیارات خود را راساً اعمال نموده یا با تفویض به معاون انتظامی سازمان، به مدیران کل استانها و رییسان زندان‌ها واگذار نماید.

ماده ۲۴- وظایف رییسان، زندان‌ها، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان‌ها، بازداشتگاهها، مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسه‌ها و مراکز وابسته به سازمان عبارت است از:

الف - اجرای قوانین، مقررات و آیین‌نامه‌های وضع شده؛

ب - اجرای تصمیم‌های شورای طبقه‌بندی با رعایت مقررات مربوط؛

ج - محافظت و مراقبت کامل از زندان‌ها مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال محکومان و متهمان بوسیله عوامل در اختیار و پیش‌بینی تمهیدهای لازم برای جلوگیری از فرار آنان و همچنین مراقبت در نحوه رفتار مأموران با محکومان و متهمان؛

د - آموزش توجیهی، هدایت و نظارت بر یگان حفاظت زندان و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال؛

هـ - برنامه‌ریزی و اهتمام و اقدام در جهت تهذیب، اصلاح و تربیت محکومان و نیز تأمین بهداشت، تغذیه، تربیت‌بدنی و تفریح‌های سالم آنان در محیط زندان یا مراکز وابسته؛

و - اجرای برنامه‌های آموزش حرفه‌ای، فنی، کشاورزی، خدماتی، علمی و مذهبی با همکاری سازمانهای مربوط؛

ز - اعمال نظارت و بازرسی مداوم و کسب اطلاعات لازم از وضعیت عمومی و فردی محکومان و متهمان و رسیدگی مقدماتی به تقاضای آنان و اعلام به مقام‌های مسئول؛

ح - همکاری و مساعدت در اجرای برنامه‌های انجمن حمایت از زندانیان، ستاد مردمی رسیدگی به امور دینه، مراکز مراقبت بعد از خروج و مؤسسه‌های صنعتی کشاورزی و خدماتی و سایر مراکز وابسته؛

ط - مراقبت در اجرای برنامه روزانه و دو نوبت سرشماری از محکومان و متهمان و گزارش اتفاقات و آمار روزانه به مقام‌های بالاتر برابر دستورالعمل‌های صادر شده؛

ی - گزارش نتایج حاصله از اجرای برنامه‌های محوله به مقام‌های بالاتر برابر دستورالعمل‌های صادر شده؛

ک - تهیه برنامه و بودجه سالیانه واحد تحت سرپرستی و ارایه آن به مدیر کل استان؛

ل - انجام سایر وظایف پیش‌بینی شده در این آیین‌نامه.

ماده ۲۵- رییس زندان یا مراکز وابسته شخصاً و در غیاب وی مسئول مربوط به محض اطلاع از وقوع حادثه باید در محل حاضر شده، ضمن اتخاذ تدابیر لازم و عاجل برای برقراری نظم و آرامش، در صورت لزوم مراتب را در اسرع وقت به مقام‌های بالاتر گزارش نماید رونوشت آن نیز برای دادستان یا قاضی ناظر زندان ارسال می‌گردد.

ماده ۲۶- حفاظت از زندان‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، استقرار نظم و تأمین امنیت آنها با استفاده از طرحها، عوامل و موانع حفاظت فیزیکی و برخورد مناسب و مقابله لازم با هرگونه اخلال نظم، اغتشاش، شورش و اقدام‌های مخّل امنیت مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال بوسیله‌ی یگان حفاظت تحت نظارت و هدایت رییس مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان انجام می‌گیرد.

ماده ۲۷- مدیران و رییسان زندان‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال موظفند فهرست متهمان تحت قرار در زندان تحت مدیریت خویش را که حداکثر یک ماه از تاریخ صدور قرار آنان سپری شده، هر ماه تهیه کرده و به منظور تعیین تکلیف نهایی در اختیار مراجع قضایی مربوط قرار دهند.

ماده ۲۸- معاون زندان برحسب وظیفه و عنوان اختصاصی (هر یک از معاونتها) و بر اساس درجه زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال در انجام تکالیف مقرر با زندان همکاری و معاضدت نموده و دستورهای قانونی او را به مورد اجرا می‌گذارد و در غیاب رییس یکی از معاونان به پیشنهاد وی و تصویب مدیر کل استان مسئولیت امور را بر عهده خواهد داشت.

ماده ۲۹- وظایف فرمانده قرارگاه زندان به شرح زیر است:

۱- نظارت بر امور حفاظت فیزیکی زندان و تأیید لوحه نگهبانی، گشت و کنترل و تأیید لوحه پاسداری؛

۲- نظارت بر حضور و غیاب پرسنل انتظامی زندان و اقدام لازم در این خصوص؛

۳- بازدید و بررسی وضع ظاهری کارکنان حاضر به خدمت در هنگام برگزاری مراسم صبحگاه و انجام وظیفه و ارائه آموزشها و تذکرات ضروری به آنها؛

۴- نظارت در تمرین پرسنل نسبت به طرحهای دفاعی و امنیتی زندان با پرسنل؛

۵- بازدید از اماکن زندان و اسلحه و مهمات و تجهیزات و نظارت بر امر نظافت و نگهداری آنها؛

۶- نظارت بر نحوه اعزام و انتقال زندانیان به مراجع قضائی و دیگر مراجع؛

۷- نظارت، بررسی، هدایت و راهنمایی مسئول نگهداری و افسر آموزش و یگان عملیات و سایر عوامل کشیک و گشت در انجام وظایف محوله؛

۸- ابلاغ دستورات مقامات مافوق و بخشنامه‌های اداری و انتظامی به مأمورین مربوط و نظارت بر حسن اجرای آنها؛

۹- عهده‌دار شدن امور در غیاب مسئول امور انتظامی؛

۱۰- تدوین، ارائه و پیشنهاد طرحها و دستورالعمل‌های لازم در زمینه هر یک از موارد فوق در جهت بهبود امور جاری و تسهیل و تسریع کار برابر مقررات؛

۱۱- جلوگیری از وقوع هرگونه بی‌نظمی و نظارت بر تحقیقات اولیه و تشکیل پرونده و اعزام متهم یا متهمین به مراجع قضایی در وقت قانونی؛

۱۲- ارائه گزارش لازم از وقایع اتفاقیه به مقام مافوق؛

۱۳- انجام سایر امور محوله طبق دستور.

ماده ۳۰- وظایف افسر نگهبان عبارت است از:

۱- حضور به موقع در محل خدمت و مطالعه مندرجات ۲۴ ساعت گذشته دفتر ثبت وقایع و خدمات روزانه به منظور پیگیری و اجرای دستورهای صادره از سوی مقام مافوق و اطلاع از وقایع مربوط.

۲- کنترل عوامل نگهداری، نظارت بر تحویل اسلحه و مهمات به آنان، تطبیق نام آنان با لوحه نگهداری، اعلام پرسنل غایب به مقام مافوق و ثبت اسامی و مأمورین حاضر در دفتر ثبت وقایع و خدمات روزانه؛

۳- نظارت بر امور کمک افسر نگهبان مبنی بر اعزام به موقع عوامل نگهداری به محل مأموریت؛

۴- تحویل و تحول امور نگهداری با توجه به وقعات روز قبل؛

۵- تنظیم و ثبت وقعات و گزارشهای نهایی به صورت صحیح و بدون خط خوردگی و تراشیدگی و الحاق برابر دستورالعملهای صادره؛

۶- رسیدگی به پرونده‌های متشکله باقیمانده از نگهداری قبل جهت تکمیل و به‌جریان انداختن و آماده نمودن آنها برای ارسال به مراجع قضایی؛

۷- نظارت بر انجام وظیفه مأمورین اطلاعات درب ورودی و راهنمایی مراجعه‌کنندگان و نگهداری اشیاء ممنوعه ارباب رجوع؛

۸- بازدید از عوامل نگهداری و اماکن انتظامی در طول مدت خدمت؛

۹- تقدیم گزارش از وضعیت حفاظت فیزیکی زندان در زمینه مشکلات، نواقص، ایرادات و نارسائیه‌ها به فرمانده انتظامی در مدت نگهداری؛

۱۰- نظارت بر امور محوله داخلی بین پوسته دوم زندان مانند نظافت کلیه اماکن انتظامی، اطمینان از عدم وجود اشکال در ساختمان و تأسیسات؛

۱۱- تعیین افراد جیره بگیر، امور رفاهی مامورینی که بطور شبانه‌روزی در زندان بسر می‌برند، وضعیت ظاهری و شئونات اسلامی، رعایت موارد انضباطی و جلوگیری از حرکات یا اعمال سوء مأمورین و نظارت بر اجرای برنامه‌های دسته‌جمعی از جمله نماز جماعت، سخنرانی و اجرای دستورات انضباطی و تنبیهی در مورد هریک از کارکنان و ارائه گزارش نواقص، معایب مشهود در هر مورد به مقام بالاتر؛

۱۲- اجرای مراسم صبحگاه و شامگاه؛

۱۳- اعمال نظارت لازم بر بازرسی بدنی از زندانیان، ملاقات کنندگان و بازرسی دقیق وسائط نقلیه و سایر تجهیزات در هنگام ورود و خروج از زندان بدون استثناء.

۱۴- هدایت و نظارت کمک نگهبان در انجام وظایف و امور محوله؛

۱۵- ارائه گزارش سوانح و حوادث غیر مترقبه حادث شده به مقام مافوق در اسرع وقت؛

۱۶- اجرای کامل مقررات و آئین‌نامه‌های مربوطه و نظارت کامل در حُسن جریان امور انتظامی و سرکشی و بازدید مرتب از اماکن مختلف پستی و ارتباط آنان با یکدیگر و بطور کلی برقراری نظم و آرامش در محدوده فیزیکی تحت مسئولیت و اعمال مراقب دائم در مورد جلوگیری از ورود هرگونه سلاح سرد و گرم به زندان؛

۱۷- آمارگیری از کارکنان تحت امر بمنظور آگاهی بر تعداد کارکنان موجود، غائب، در حال مرخصی، بیمار، فراری، منتسب و غیره و تنظیم آمار لازم و درج آن در دفتر نگهبانی؛

۱۸- انجام سایر امور محوله طبق دستور.

ماده ۳۱- مسئول بازدید و کنترل ورود و خروج افراد و وسایل موظف است علاوه بر امور محوله، اقدامات زیر را انجام دهد:

۱- بازرسی دقیق از وسائط نقلیه و اشیائی که به هر نحو به زندان وارد و یا خارج می‌شوند و جلوگیری از ورود و خروج اشیاء ممنوعه؛

۲- بازرسی بدنی از زندانیان و مراجعین به هنگام ورود یا خروج از زندان و جلوگیری از ورود و خروج اشیاء ممنوعه؛

۳- اجرای مقررات مربوط به ورود اشخاص به زندان؛

۴- تنظیم و ثبت دفتر ورود و خروج به زندان؛

۵- ارائه گزارش موارد تخلفات زندانی و ارباب رجوع و معرفی آنان به مسئول مربوط؛

۶- کنترل ورود و خروج خودروها از حیث ثبت تاریخ و ساعت و شماره خودرو با نام راننده مربوط و گرفتن کارت شناسایی معتبر از راننده و در مواقع ضروری گرفتن کارت ماشین.

ماده ۳۲- وظایف سایر مسئولین و کارکنان در زندانها، بازداشتگاهها، مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسات و مراکز وابسته بر اساس شرح وظائف پست سازمانی مصوب خواهد بود.

ماده ۳۳- ترک نگهداری، صحبت کردن در موقع نگهداری، خوابیدن و نشستن و خارج شدن از محوطه پاسگاه، غذا خوردن، استعمال دخانیات، انجام حرکاتی که باعث انصراف خاطر آنان از خدمت و مراقبت از زندانیان در تکالیف مقرره آنان شود ممنوع می‌باشد. نگهداران باید طبق آئین‌نامه داخلی همیشه مجهز و ملبس به لباس رسمی و تمیز و مرتب بوده، مواقعی که در داخل زندانها مأموریت داشته باشند بدون اسلحه انجام وظیفه نمایند. اسلحه، مهمات و تجهیزات زندان باید در پوشش خارج بند در جای امن و مستحکم نگهداری شود. هنگامی که نگهداران زندانی را طبق دستور رسمی و کتبی مقامات صلاحیتدار قانونی برای محاکمه یا بازپرسی یا انتقال به زندان یا محل دیگر از زندان خارج می‌نمایند باید مسلح باشند و در طول راه حق توقف و مذاکره و حرف زدن با متهم و دیگران را ندارند و مکلفند زندانی را برابر مقررات مربوط تحت مراقبت کامل از جای خلوت مستقیماً به مرجع احضار کننده بدرقه نموده پس از انجام کار او را بلافاصله و به همان نحو مستقیماً به زندان عودت داده به افسر نگهدار خارج تحویل نمایند. نگهداران به هنگام نگهداری، بدرقه و حفاظت زندانیان از ادای احترامات معاف خواهند بود. اگر زندانی مبادرت به فرار نماید نگهدار موظف است ضمن استمداد از اطرافیان با تمام توان او را تعقیب نموده و چنانچه با بکار بردن تلاشهای ممکن موفق به دستگیری او نشود سه مرتبه با صدای بلند و رسا ایست داده هر گاه باز هم توقف ننمود، با رعایت اطراف و جوانب و توجه به اینکه باعث قتل یا جرح کسی نگردد با استفاده از اسلحه و خالی کردن تیر هوایی و در مقام ناچاری با نشانه‌گیری ساق پای زندانی از فرار او جلوگیری نماید. هر گاه نگهدار بدون اجازه رسمی و کتبی مقامات مربوط از بازداشت هر زندانی، اطلاعی به خارج از زندان داده یا اطلاعات و پیامها و نوشته‌ها یا اجناس و اشیائی از طرف زندانیان به خارج برساند یا از خارج برای آنان بیاورد به نسبت اهمیت تخلف تحت تعقیب قرار خواهد گرفت. نگهدار در مواقعی که خلافی از یک نفر زندانی مشاهده نماید بدون اینکه حق داشته باشد او را مجازات یا حتی ملامت کند بایستی مراتب را با ذکر جزئیات امر کتباً به افسر نگهدار گزارش دهد چنانچه در مقام رسیدگی خلاف گزارش وی ثابت شود مؤاخذه خواهد شد.

تبصره - تخلف از مقررات ماده فوق علاوه بر تعقیب قانونی موجب تنبیه انضباطی خواهد بود.

ماده ۳۴- در هر زندان مرکز حرفه آموزی و اشتغال یا با توجه به نوع آن به تعداد کافی پست سازمانی جهت انجام امور مربوط در نظر گرفته خواهد شد. شرح وظایف هر یک از مشاغل توسط مسئولان مربوط در ستاد مرکزی تصویب و به مسئولان زندانها مراکز حرفه آموزی و اشتغال و جهت ابلاغ به متصدیان مشاغل ابلاغ خواهد شد.

تبصره - مسئول هر واحد موظف است شرح وظایف مشاغل تحت سرپرستی خویش را مطالعه و به متصدیان مشاغل ابلاغ نماید. افزون بر آن ضمن ارایه آموزشهای لازم به کارکنان برای اجرای شرح وظایف یک نسخه از شرح وظایف هر فرد را در محل کار وی و در جایی که توسط مراجعان به راحتی دیده می‌شود نصب نماید.

ماده ۳۵- وظایف سایر مسئولان و کارکنان سازمان و مراکز حرفه آموزی و اشتغال، بازداشتگاهها، مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسه‌ها و مراکز وابسته بر اساس شرح وظایف پست سازمانی مصوب خواهد بود.

تبصره ۱- مسئولان پست‌های مصوب با توجه به امکانات و نیروی انسانی بر اساس تخصص‌های مربوط به پست مورد تصدی منصوب خواهند شد، رییس سازمان به منظور پیاده شدن راهبرد توسعه قضایی، اصل تخصص‌گرایی را در انتصاب‌ها ملاک قرار خواهد داد.

تبصره ۲- کلیه مسئولان بازرسی سازمان خواه در ستاد و خواه در استان‌ها باید از میان حقوقدانان مسلط به حقوق زندانیان انتخاب شوند.

تبصره ۳- به منظور فراهم شدن زمینه‌های نهادینه سازی سیاست‌های نوین کیفری و فایده‌مندسازی شیوه‌های اجرای کیفر سلب آزادی، ترجیحاً ریسان مراکز آموزشی و پژوهشی سازمان و مسئولان واحدهای آموزش و پژوهش این مراکز از میان متخصصان کیفرشناسی انتخاب خواهند شد.

ماده ۳۶- رییس دفتر زندان مکلف است در حُسن جریان کلیه امور مربوط به دبیرخانه و یا بایگانی و تقویم و ابلاغ و اجرای احکام، نظارت کامل داشته و مراقبت نماید تا کارهای جاری بدون وقفه و تاخیر و به موقع انجام شده، پاسخ نامه‌های رسیده در اسرع وقت تهیه و به مقصد ارسال شود، کلیه نامه‌ها و احکام و قرارهای رسیده در دفاتر مربوط ثبت، پس از ابلاغ به محکومان و اجرای مفاد آن در پرونده مربوط به هر محکوم درج و بایگانی گردد. بدیهی است نتیجه اجرای حکم را به مرجع قضایی مربوط ارسال خواهد نمود. دفاتر داخلی مراکز حرفه آموزی و اشتغال یا زندان عبارتند از:

دفتر نامه‌ها و احکام و قرارها، دفتر ثبت اسامی محکومان، دفتر حضور و غیاب محکومان، دفتر ثبت تقویم و احتساب محکومیت‌ها با تعیین تاریخ دقیق آزادی محکومان، دفتر ثبت اسامی محکومان پیشینه‌دار، دفتر ثبت احضاریه، دفتر آزادی محکومان، دفتر ورود و خروج محکومان، دفتر ملاقات.

تبصره - نظارت کامل در اجرای محکومیت‌های حبس بدل از جزای نقدی محکومان نیز در زندان‌ها یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، از وظایف ذاتی مسئول اجرای احکام هر مؤسسه یا زندان که زیر نظر مسؤول مربوط انجام می‌شود.

ماده ۳۷- مسئول شعبه اموال و انبار که صاحب جمع اموال مؤسسه یا زندان شناخته می‌شود مکلف است طبق مقررات آیین‌نامه مربوط در محافظت و نگهداری اثاثیه و اموال دولتی و لوازم و اشیاء و اسناد متعلق به محکومان مراقبت و اهتمام شایسته بعمل آورده و وظایف مشروح زیر را انجام دهد:

- پیش بینی و اقدام به موقع و لازم در تهیه و تدارک اثاثیه و ملزومات و مایحتاج داخل مؤسسه یا زندان از قبیل لباس و پوشاک ماموران و محکومان، تأمین احتیاج‌های مربوط به سوخت و روشنایی و استحمام و نظافت و بهداشت محکومان و مکانهای زندان و هرگونه ضرورت‌های دیگر؛

- جلوگیری از تفریط و تضییع و حیف و میل اموال و اثاثیه دولتی و لوازم شخصی محکومان و اشیایی که به طور امانت می‌سپارند؛

- تهیه و تنظیم دفاتر مربوط به ثبت نامه‌های اداری؛

- وصول و تحویل اموال و لوازم و اشیاء دولتی، نوشت‌افزار اداری، البسه دولتی محکومان و ماموران مؤسسه یا زندان؛

- ثبت اموال و اثاثیه دولتی بنابر نمونه رسمی و منطبق با مقررات آیین‌نامه اموال دولتی؛

- ثبت درخواست‌های مربوط به تهیه اشیاء و لوازم مورد احتیاج؛

- ثبت البسه و لوازم شخصی و اسناد عادی و قیمتی محکومان و هر چیزی که محکوم موقع ورود به مؤسسه یا زندان با خود دارد در دفاتر مربوط؛

- تفکیک و نگهداری کیسه‌های محتوی لباس و اشیاء محکومان به ترتیب شماره ردیف (لباس و لوازم شخصی هر محکوم به محض ورود او به مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان باید بوسیله متصدی انبار نظیف و ضد عفونی شده در کیسه مخصوص با ذکر شماره در برگ صورت مجلس تنظیمی تحویل و تحول که یک نسخه آن با قبض انبار به محکوم تسلیم می‌شود لفاف شده و در حفظ و حراست آن از گزند موش و بید و آفات دیگر دقت و مراقبت کافی بعمل می‌آید)؛

- تنظیم اسناد و درخواست رسمی برای تهیه و تدارک اجناس مورد لزوم و امضاء و گزارش رییس مؤسسه یا زندان و مقام‌های مالی مربوط؛

- مراقبت در نظافت و حفاظت کامل اموال دولتی و امکانات محکومان؛

دقت و مراقبت کافی در تحویل صحیح و سالم امانت‌های محکومان به هنگام آزادی یا انتقال آنان و ارسال صورت مجلس تنظیمی با امضاء محکوم به دفتر مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان.

ماده ۳۸- اداره‌ها و واحدهای مددکاری و خدمات اجتماعی در جهت شناخت شخصیت محکومان و کشف و حل معضلات و مشکلات شخصی و خانوادگی و اجتماعی آنان با کسب نظر روان‌شناس، تحقیقات و اقدام لازم را نموده، یک نسخه از تحقیقات را جهت ضبط در پرونده شخصیت محکوم به رییس زندان و نسخه دیگر را جهت اقدام لازم به اداره متبوع خود تسلیم می‌نماید. مددکاران باید با ابراز شفقت و جلب اعتماد محکوم برای بازگشت آنان به زندگی عادی و سالم اجتماعی اقدام و اهتمام لازم بعمل آورند.

تبصره - مدیران کل استان‌ها مکلفند هر سال بودجه‌ای را ترجیحاً با جلب کمک‌های مردمی و مؤسسه‌های خیریه به منظور زندان زدایی و بصورت تنخواه در اختیار واحدهای مددکاری هر ندامتگاه قرار دهند؛ واحدهای مددکاری، ضمن تلاش برای جلب رضایت شاکي، بدهی‌های مالی تا سقف دو میلیون ریال را از بودجه در اختیار پرداخت نموده؛ تا بدینوسیله موجبات جلب رضایت شاکیان و آزادی محکومان مالی یا بهره‌مندی آنان از آزادی مشروط را فراهم کنند.

ماده ۳۹- از تاریخ تصویب این آیین‌نامه واحدهای فرهنگی - تربیتی زندان‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال به « واحد بازپروری » تغییر نام می‌یابند. مسئولان واحدهای بازپروری مکلفند کلیه اقدام‌ها، فعالیت‌ها، برنامه‌ها و امکانات مادی و معنوی واحد خود را به سوی بازپروری و بازسازی محکومان هدفمند سازند به نحوی که نتیجه اقدام‌های آنان کاهش ماهانه و سالانه میزان تکرار بزه و افزایش میزان خروجی محکومان باشد.

افزون بر وظایف مقرر در پست‌های مصوب، مسئولان واحدهای بازپروری موظفند:

۱- برای کلیه فعالیت‌های خود به منظور بازپروری برنامه‌ریزی نموده؛ ضمن تعریف و تعیین اهداف عینی و اختصاصی خود؛ هم سو با بازپروری نسبت به مافی که موثر در اصلاح، بازپروری و بازسازی محکومان با جامعه و نیز کاهش میزان بازگشت محکومان به زندان است اقدام نمایند.

۲- کلیه برنامه‌ها و اقدام‌های بازپرورانه واحدهای خود را با محیط زندان یا مراکز محل خدمت، شرایط اقلیمی، فرهنگی و بومی و ویژگی‌های مردم شناسانه‌ی محکومان همساز و همگرا گردانند.

۳- آثار برنامه‌ها و فعالیت‌های اجرا شده واحد خود بر محکومان و تأثیر پیشرفت آن بر کاهش میزان تکرار بزه را مورد ارزیابی ماهانه و سالانه قرار دهند و ضمن اصلاح، تعدیل یا حذف برنامه‌های نامناسب؛ برنامه‌های نوین بازپرورانه جایگزین آن نموده، گزارش‌های ماهانه و سالانه خود را به رییس زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال محل خدمت و شورای طبقه‌بندی به منظور اتخاذ تصمیم‌های بهتر و مناسب‌تر ارسال نمایند.

تبصره - گزارش‌های سالانه یاد شده هر سال توسط مدیران کل استان‌های مربوط به منظور بهینه‌سازی تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها به معاونت بازپروری سازمان تسلیم خواهند شد. معاونت یاد شده مکلف به مطالعه کارشناسانه، برنامه‌ریزی و ابلاغ برنامه‌های بهینه ساخته به واحدهای بازپروری می‌باشد.

ماده ۴۰- روانشناسان زندان و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال موظفند با همکاری مددکاران و بخش معاونت بازپروری و ملاحظه پرونده شخصیتی محکومان ضمن بررسی ناسازگاری و ناهنجاریهای روانی آنان مراتب را به شورای طبقه‌بندی اعلام و اقدام لازم را برای ایجاد سازگاری و در صورت لزوم درمان آنان بعمل آورند.

ماده ۴۱- مسئول بهداری مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان موظف است با همکاری متخصصان مربوط چون روانپزشک، پزشک و یا روانشناس نسبت به بستری کردن بیماران روانی به منظور معالجه آنان اقدام نموده در صورتیکه بیماری افراد یاد شده منجر به جنون یا اختلال مشاعر تشخیص داده شود مراتب را در اسرع وقت بوسیله رییس مؤسسه یا زندان به پزشکی قانونی جهت اعلام نظر و اطلاع به مقام‌های قضایی گزارش نموده و در صورت نیاز برای انتقال و معالجه آنان در یک مؤسسه درمانی و تامینی تدابیر شایسته قانونی را اتخاذ نماید.

ماده ۴۲- مریبان زندان‌ها، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، صنعتی، کشاورزی و خدماتی موظفند ضمن اجرای دستورهایی که از طرف رییس مؤسسه به آنان ابلاغ می‌شود، در روز دست کم دو بار صبح و عصر از محکومان و متهمان سرشماری و حضور و غیاب بعمل آورده و ضمن گشت، افراد مشغول بکار را تحت نظر گرفته و از هرگونه تماس آنان با افراد خارج و یا خروجشان از محوطه مؤسسه یا فرار آنان جلوگیری کنند و در صورت بروز حادثه یا مشاهده هرگونه تخلف فوری بنا بر مقررات این آیین‌نامه اقدام نموده، مراتب را به رییس زندان یا مراکز مربوط گزارش نمایند.

تبصره ۱- شرح وظایف مریبان بر اساس ویژگی‌های مؤسسه یا زندان محل خدمت و متناسب با آن، متفاوت خواهد بود و شورای برنامه‌ریزی سازمان مکلف است در تعریف شرح وظایف مریبان تفاوت‌های مؤسسه‌ای را رعایت کند.

تبصره ۲- اعزام و بدرقه محکومان و متهمان بوسیله نیروهای مرئی ممنوع است. در موارد اضطراری یا در مورد محکومان و متهمان زن؛ این امر به همراهی دیگر ضابطان انجام خواهد شد.

ماده ۴۳- متهمان و محکومان در طول اقامت در مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان و یا مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و یا اقامت در مؤسسه‌های اقدامات تامینی و تربیتی از حیث تحولات حاصله در ویژگی‌های اخلاقی و مذهبی و تشخیص سلامت بدنی و روحی تحت مراقبت و بررسی متخصصان زندان یا مؤسسه مربوط قرار خواهند داشت.

تبصره - اقدام‌های مقرر در این ماده در بازداشتگاهها نیز اعمال خواهد شد.

ماده ۴۴- به منظور توسعه و ترویج مبانی و موازین حقوق شهروندی در زندان‌ها، بازداشتگاه‌ها و مؤسسه‌های تحت نظر سازمان، رعایت موازین حقوق اسلامی و انسانی، تسهیل روند زندان‌زدایی و بازسازی محکومان با جامعه دفتري به نام « دفتر حمايت از حقوق شهروندی زندانيان» زیر نظر پرسی سازمان و با تعداد لازم کارشناس، تشکیل می‌شود.

وظایف این دفتر به شرح زیر است:

۱- مطالعه، بررسی و پیگیری موارد نقض حقوق شهروندی در زندان‌ها، بازداشتگاه‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و اعلام آن به رئیس سازمان؛

۲- مطالعه پرونده‌های قضایی افراد تحت قرار و تذکر گذشت مواعدهای قانونی به قاضیان ناظر و مقام‌های قضایی مربوط؛

۳- تهیه کتابچه‌ای در مورد حقوق و تکالیف قانونی محکومان و متهمان و تفهیم ماهانه این حقوق و تکالیف به افراد تازه وارد؛

۴- همکاری مستمر و نظام‌مند با هیأت نظارت بر اجرای قانون احترام به آزادیهای مشروع و حفظ حقوق شهروندی، ستاد حقوق بشر قوه قضاییه و سایر نهادهای حقوق بشری پس از هماهنگی بازرسی سازمان؛

۵- نظارت بر حسن اجرای این آیین‌نامه و سایر اموری که به این دفتر به موجب قانون ارجاع می‌شود.

تبصره ۱- مسئول دفتر، از میان حقوق‌دانان آگاه به موازین حقوق شهروندی توسط رئیس سازمان انتخاب می‌شود.

تبصره ۲- مسئول دفتر موظف است از وضعیت حقوق شهروندی مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها بطور ماهیانه به رئیس سازمان گزارش دهد.

تبصره ۳- گزارش سالیانه حقوق شهروندی سازمان بوسیله مسئول دفتر تهیه گشته از طریق رئیس سازمان تسلیم رئیس قوه قضاییه خواهد شد.

تبصره ۴- در کلیه اداره‌های کل استانی واحد حمايت از حقوق شهروندی زندانيان تأسیس خواهد شد.

ماده ۴۵- افزون بر نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات مربوط به زندان‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و سایر وظایفی که به موجب دیگر مقررات بر عهده قاضیان ناظر زندان گذارده شده است، وظایف آنان با رعایت مقررات این آیین‌نامه عبارت است از:

۱- اعمال نظارت بر امور محکومان از حیث پیشبرد اهداف بازپرورانه و اتخاذ تدابیر مناسب به منظور فردی‌سازی هر چه بیشتر کیفرها؛

۲- شرکت در شورای طبقه‌بندی، ملاحظه پرونده شخصیت محکوم و اتخاذ تصمیم در مورد شیوه اعمال کیفر؛

۳- اعلام تخلف‌های آیین‌نامه‌ای و قانونی محکومان و متهمان به مراجع قضایی مربوط؛ در مواردی که متضمن جرم باشد؛

۴- صدور مجوز به منظور ملاقات نمایندگان سیاسی و کنسولی اتباع خارجی که در حال تحمل کیفر یا بازداشت‌اند؛

۵- اعطای مرخصی به محکومان با ملاحظه پیشرفت‌های بازپرورانه و مقررات آیین‌نامه؛

۶- مطالعه پرونده افراد تحت قرار بازداشت موقت یا کسب اطلاع از پرونده آنان بوسیله دفتر حمایت از حقوق شهروندی سازمان یا طرق دیگر و اعلام مراتب گذشت مدت‌های قانونی موضوع بند ط ماده ۳ قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب (مصوب ۱۳۸۱/۷/۲۸) صرفاً جهت اطلاع به مراجع یاد شده؛

۷- صدور مجوز قانونی به منظور ملاقات و کیلان و مشاوران حقوقی با موکلان خود؛

۸- برگزاری جلسه‌های هفتگی پرسش و پاسخ با محکومان یا متهمان به منظور حل مشکلات قانونی بر آمده از نحوه اجرای کیفرها و پاسخ‌گویی به مشکلات حقوقی آنان؛

ماده ۴۶- در هر زندان، مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال، یا مؤسسه صنعتی، کشاورزی و خدماتی هر یک ماه یک بار کمیسیونی با مسئولیت رییس زندان، مؤسسه و یا نماینده وی و با شرکت متخصصان روانشناسی، مددکاری، فرهنگی، تربیتی و در صورت لزوم کارشناس صلاحیت‌دار دیگر تشکیل و خلاصه دیدگاههای کمیسیون یاد شده نسبت به محکوم در پرونده شخصیت او منعکس و رونوشت نظر کمیسیون برای قاضی ناظر زندان ارسال می‌گردد.

بخش دوم: مقررات عمومی

فصل نهم - پذیرش، تشخیص و طبقه‌بندی

ماده ۴۷- واحد پذیرش و تشخیص محلی است برای پذیرش، بررسی و شناخت شخصیت محکومان و متهمان که زیر نظر مسئول مربوط انجام وظیفه می‌نماید.

ماده ۴۸- پذیرش از هنگامی آغاز می‌گردد که متهم یا محکوم به موجب برگ رسمی به امضاء و مهر مقام قضایی صادر کننده قرار یا حکم، متضمن مشخصات کامل متهم یا محکوم (شهرت - نام - نام پدر - سن - شماره شناسنامه - شماره ملی - کدپستی - شغل - نوع جرم و اتهام یا محکومیت - نوع و میزان مجازات - شماره قرار یا حکم - تاریخ شروع بازداشت) وسیله مأمور شناخته شده قبلی که باید کارت شناسایی رسمی ملصق به عکس خود را ارایه دهد به مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، بازداشتگاه، زندان یا سایر مراکز وابسته تحویل می‌گردد.

تبصره ۱- عدم ذکر نام و نام خانوادگی، نام پدر، نوع اتهام، شماره قرار و نیز عدم مهر و امضای مقام قضایی و قانونی موجب عدم پذیرش فرد خواهد بود مگر در مواردیکه به ولگردی یا بی‌هویتی و امثال آن تصریح گردد که در این صورت زندان و مرجع قضایی بایستی به هر نحو ممکن مشخصات دقیق وی را به دست آورده و در سوابق ثبت کند.

تبصره ۲- سازمان موظف است فهرست مقام‌های صلاحیت‌دار قانونی را که بر اساس سایر قوانین موضوعه مجاز به معرفی متهمان یا محکومان به زندان می‌باشند به اداره‌های کل زندان‌ها اعلام نماید.

ماده ۴۹- از هر محکوم به محض ورود در قسمت پذیرش و تشخیص توسط مأموران نیروی انتظامی انگشت‌نگاری و عکاسی به عمل می‌آید و پس از تنظیم دو برگ انگشت‌نگاری (بگ برگ برای زندان و یک برگ برای ارسالیان به مراکز اسناد قانونی) برای تعیین پیشینه با ذکر شماره عکس محکوم به انضمام مدارک رسمی نسبت به تحویل زندانی اقدام می‌گردد و افزون بر شماره کلاسه دفاتر ثبت کل و ثبت قرارها و محکومیت‌ها ذکر شماره عکس نیز در کلیه مکاتبه‌های مربوط بازداشتی‌ها و محکومان الزامی است.

تبصره ۱- هر محکوم یا متهم مکلف است هنگام ورود مشخصات صحیح و کامل، کدپستی و کد ملی خود را به واحد پذیرش اعلام نماید و در صورت ارایه مشخصات غلط بنا بر مقررات این آیین‌نامه تنبیه انضباطی خواهد شد، مسئولان زندان‌ها یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال مکلف‌اند پس از احراز هویت واقعی مراتب را به مراجع قضایی مربوط اعلام نمایند.

تبصره ۲- محکوم یا متهم هنگام ورود باید دست کم یک نفر را معرفی نماید که در صورت بروز هرگونه اتفاقی برای وی در اسرع وقت به فرد یاد شده اطلاع داده شود.

ماده ۵۰- در زندان‌ها مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و باید دفاتر ثبت کل حاوی نکات زیر، صفحه‌بندی و به امضاء و مهر رییس زندان رسیده و مشخصات محکوم و متهم به محض ورود و پیش از تحویل او به زندان بشرح زیر در آن ثبت شود (ذکر هویت کامل متهم یا محکوم، شامل: نام و نام خانوادگی کنونی و پیشین، نام مستعار، لقب، نام پدر و مادر، وضع شرایط و ویژگی‌های خانوادگی، جنسیت، مذهب، تابعیت، شغل، سن، وضعیت تاهل، میزان سواد، پیشینه کیفری، شماره عکس، علائم مخصوص بدنی، نوع اتهام یا محکومیت، نوع قرار یا مجازات، مدت محکومیت، تاریخ شروع بازداشت، تاریخ آزادی از زندان، شماره قرار یا حکم، مرجع صدور قرار یا حکم، نشانی دائم، شماره تلفن و شماره و محل صدور شناسنامه) صحت انطباق مشخصات یاد شده با محکوم معرفی شده باید در زیر معرفی‌نامه بوسیله مامور و آورنده‌نامه محکوم یا متهم تایید و پس از ثبت مراتب در دفتر ثبت کل صحت آن به امضاء محکوم معرفی شده در ستون آخر دفتر یاد شده گواهی شود.

ماده ۵۱- پس از ثبت مشخصات کامل محکوم یا متهم در دفاتر (دفاتر ذکر شده در ماده ۳۷) برای هر فرد به ترتیب شماره دائمی عکس پرونده تشکیل می‌گردد و کارت شناسایی ملصق به عکس همچنین کارت بایگانی به ترتیب حروف الفبا تهیه و در ردیف مربوط نگهداری می‌گردد.

ماده ۵۲- شماره مکاتبات‌های اداری درباره محکوم یا متهم به این شرح خواهد بود:

متهم: (شماره ردیف، شماره عکس، بزه مورد اتهام، شماره مربوط به نوع بزه مورد اتهام در مورد محکومیت، شماره ترتیب دفتر ثبت کل، علامت ممیزه زندان).

محکوم: (شماره ردیف، شماره عکس، بزه مورد اتهام، شماره مربوط به نوع بزه مورد اتهام در مورد محکومیت، شماره ترتیب دفتر ثبت کل، علامت ممیزه زندان).

ماده ۵۳- کلیه پرونده‌های محکومان و متهمان، بایستی ملصق به عکس و حاوی برگ انگشت نگاری و شرح حال و خلاصه پیشینه شخصی، خانوادگی، اجتماعی و کیفری آنها به امضاء مسئول بایگانی زندان باشد.

ماده ۵۴- برای هر محکوم کارت شناسایی ملصق به عکس شامل مشخصات کامل به شرح مندرج در ماده ۴۹ تهیه و در هرگونه نقل و انتقالی به عنوان معرف و مبین مشخصات محکوم مورد استناد و استفاده لازم قرار می‌گیرد.

ماده ۵۵- رییس زندان مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، یا جانشین آنها مکلف است هر روز اول وقت اداری از محکومان و متهمان تازه وارد بازدید نموده و الزام اجرای مقررات و مراعات نظم و انضباط را در محیط بازداشتگاه، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان به آنان تفهیم نموده و دفترچه راهنمای مقررات و حقوق وظایف آنان را میان آنها توزیع نماید.

ماده ۵۶- در صورت فقدان منع قانونی، هر محکوم می‌تواند در اسرع وقت به وسایل ممکن به یکی از نزدیکان مورد اعتماد خود اطلاع دهد که در زندان حضور یافته، نسبت به تحویل اشیاء و لوازم شخصی او با حضور خود محکوم اقدام نماید، در هر نوبت صورتمجلس تحویل و تحول بایستی در دفاتر نگهداری و انبار زندان یا بازداشتگاه و پرونده محکوم ثبت شود.

ماده ۵۷- هرگاه محکوم بطور کتبی تقاضا نماید که اشیاء و لوازم شخصی خود را به وسیله پست سفارشی یا به وسیله مطمئن دیگر برای یکی از بستگان خویش ارسال دارد نسبت به بسته‌بندی و لاک و مهر آن با تنظیم صورتمجلس به امضای خود محکوم و مسئول امور نگهداری و انباردار حاوی مشخصات و جزئیات و تعداد محتویات بسته اقدام می‌گردد. هزینه بسته‌بندی و حمل آن بعهده محکوم می‌باشد.

ماده ۵۸- در صورتیکه محکوم یا متهم نتواند شخص مطمئن را برای تحویل دادن اسناد و اشیاء و لوازم شخصی و قیمتی خود معرفی نماید، تعیین تکلیف و محل و نحوه سپردن و نگهداری آن در محلی غیر از مؤسسه یا زندان از قبیل صندوق امانات پستی یا یکی از بانکها و غیره موکول به تقاضای کتبی وی خواهد بود. هزینه نگهداری به عهده محکوم یا متهم است.

ماده ۵۹- هنگام انتقال محکوم یا متهم به زندان دیگر باید تشریفات تحویل و تحول و بسته‌بندی لوازم و اشیاء دیگر او با تنظیم صورتمجلس و ثبت مراتب در دفاتر نگهداری و انبار به طور کامل انجام شده و یک نسخه از صورتمجلس به همراه وی به مؤسسه یا زندان مقصد ارسال شود.

ماده ۶۰- محکومان یا متهمان مجازند در مؤسسه یا زندان تنها از لوازم و اشیاء شخصی زیر استفاده نمایند در غیر اینصورت بنا بر نظر شورای انضباطی با آنها برخورد خواهد شد. کتاب و نشریات مجاز، خمیر دندان و مسواک غیر فلزی، جای صابون غیر فلزی، صابون و شامپو، ابر حمام، شانه غیر فلزی، دو عدد حوله کوچک، دو جفت جوراب، لباس زیر بنا به ضرورت بهداشتی، نوشت افزار (کاغذ، پاکت، مداد، خودکار) عینک طبی و لوازم بهداشتی دیگر با اجازه بهداشتی، زندان، ناخن گیر فاقد چاقو، ماشین اصلاح دستی، رادیو یک موج باطری دار.

ماده ۶۱- به استثناء لوازم ذکر شده در ماده یاد شده نگهداری و استفاده از اشیاء دیگر موکول به پیشنهاد رییس مؤسسه یا زندان و تصویب مدیر کل استان می‌باشد. (این اشیاء در هنگام ورود با ذکر مشخصات کامل در دو نسخه صورتمجلس شده که یک نسخه در اختیار آورنده و نسخه دیگر در پرونده محکوم یا متهم ضبط می‌گردد).

ماده ۶۲- محکوم یا متهم حق آوردن لوازم و ابزار کار از کارگاه و آموزشگاه را به داخل مؤسسه یا زندان یا بازداشتگاه ندارد.

ماده ۶۳- در هر مرکز حرفه آموزی و اشتغال یا زندان قسمتی به نام تشخیص به منظور شناخت شخصیت محکومان و متهمان و طبقه بندی آنان با استفاده از خدمات کارشناسان متخصص تشکیل می‌گردد که تهیه و تنظیم و نگهداری پرونده شخصیتی آنان به شرح مواد بعدی بعهده این قسمت است.

ماده ۶۴- محکومان حداکثر دو ماه در قسمت پذیرش و تشخیص تحت آزمایشگاههای پزشکی، روانپزشکی، آزمونهای روانشناسی و شناخت شخصیت و استعداد قرار گرفته و میزان سلامت جسمی و روانی معلومات و اطلاعات مذهبی و علمی و فنی آنان را در جهت شناخت شخصیت بررسی و تعیین می‌گردد. مددکاران اجتماعی طبق فرمهای تنظیمی که براساس موازین اسلامی از سوی سازمان تهیه می‌شود در مورد پیشینه زندگی تحقیقات لازم به عمل آورده گزارش کاملی از گذشته محکوم یا متهم از دوران طفولیت تا زمان تنظیم گزارش در محیطهای مختلف خانوادگی، تحصیلی، محلی، حرفه‌ای و غیره را با اظهارنظر خود تهیه

می‌نماید. در انقضای مدت اقامت آنان در قسمت پذیرش و تشخیص کلیه گزارشهای متخصصان در پرونده او متمرکز می‌شوند تا در شورای طبقه‌بندی مطرح شود.

ماده ۶۵- در هر زندان، مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا، شورایی با ترکیب زیر به نام شورای طبقه‌بندی تشکیل می‌شود: قاضی ناظر زندان به عنوان رئیس شورا؛ رئیس زندان یا مرکز مربوط به عنوان دبیر شورا مسئولان واحدهای قضایی، بازپروری، انتظامی، رئیس اندرزگاه مربوط، یک نفر روانشناس و یک نفر مددکار که در قسمت تشخیص فعالیت می‌نمایند با انتخاب رئیس مرکز یا زندان.

تبصره ۱- شورای طبقه‌بندی در اتخاذ تصمیم‌های مربوط به محکومان یا متهمان در صورت نیاز نظر واحد حفاظت و اطلاعات را اخذ می‌نماید.

تبصره ۲- در زندان یا مراکزی که دارای قاضیان ناظر متعدد باشد، انتخاب قاضی ناظر رئیس شورا بر عهده دادستان است.

تبصره ۳- در صورت عدم حضور سایر قاضیان ناظر در جلسات شورا؛ مصوبات شورای طبقه‌بندی بایستی به استحضار آنان برسد.

ماده ۶۶- شورای طبقه‌بندی در موارد زیر اتخاذ تصمیم می‌نماید:

الف - تعیین و تقسیم محل استقرار محکومان و متهمان؛

ب - اشتغال یا عدم اشتغال به کار محکومان در مراکز اشتغال داخل و خارج از مؤسسه یا زندان؛

ج - اظهار نظر در زمینه احراز شرایط آزادی مشروط و عفو محکومان با رعایت مقررات مربوط.

تبصره - نقل و انتقال محکوم یا متهم در داخل در اختیار رئیس مؤسسه یا زندان می‌باشد.

ماده ۶۷- شورای طبقه‌بندی دست کم هفته‌ای یک بار تشکیل و با حضور اکثریت اعضا رسمیت می‌یابد، تصمیم‌های شورا با اکثریت آراء قطعی قابل اجرا است در صورت لزوم به دعوت رئیس مؤسسه یا زندان جلسه فوق‌العاده تشکیل خواهد شد.

ماده ۶۸- مدیرکل استان یا رئیس زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال با تصویب شورای طبقه‌بندی و به منظور تشویق محکومان، پیشنهاد عفو یا آزادی مشروط آنها را با توجه به علاقه‌ی محکومان و پیشرفت آنان در اشتغال و رعایت مواد مربوط در این آیین‌نامه تقدیم می‌دارند.

تبصره - اشتغال به کار کلیه محکومان در صورت عدم ممنوعیت در حکم، با تصویب شورای طبقه‌بندی و در صورت نیاز پس از گذاردن یک دوره حرفه‌آموزی و آموزش، بلامانع است.

ماده ۶۹- محکومان حسب پیشینه، سن، جنس، تابعیت، نوع جرم، مدت مجازات وضع جسمانی و روانی، چگونگی شخصیت و استعداد و میزان تحصیلات و تخصص به یکی از قسمتهای مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان یا مؤسسه‌های تامینی و تربیتی معرفی می‌گردند.

تبصره ۱- محکومان و متهمان زن می‌توانند اطفال خود را تا سن دو سال تمام به همراه داشته باشند. ریسان و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال می‌توانند در هر مؤسسه یا زندان نسبت به تفکیک و جداسازی اطفال ۲ تا ۶ سال در محل مجزا (مهد کودک) اقدام و یا نسبت به انتقال اطفال موصوف به بهزیستی یا مؤسسه‌های نگهداری اطفال مبادرت نمایند.

تبصره ۲- محکومان معرفی شده به زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال که وضعیت ظاهری آنها حکایت از بیماریهای روانی و جسمانی دارد، باید پیش از پذیرش توسط پزشک معتمد مورد معاینه قرار گرفته و در صورت نیاز به مراقبت‌های پزشکی و بیمارستانی، مراتب به قاضی مربوط اعلام گردد.

فصل دوم - امور داخلی، برنامه‌ریزی روزانه، تغذیه و بهداشت

ماده ۷۰- در صورت امکان به محکوم یک اتاق با وسایل لازم داده می‌شود و هرگاه محکومان بطور دسته جمعی نگهداری شوند باید منتهای کوشش و دقت را در انتخاب افراد یک گروه از حیث تناسب سن و جهات دیگر بویژه به هنگام خواب به عمل آورده و در شب بازدید و نظارت بیشتری درباره آنان اعمال گردد. برای محکومانی که حسب دستور مقام‌های قضایی صلاحیت‌دار می‌بایست بطور جداگانه نگهداری شوند باید اتاقی با امکانات لازم در نظر گرفته شود.

ماده ۷۱- لوازم آسایشگاه برای هر محکوم عبارت است از: تختخواب، تشک، بالش، دوتخته پتو، ملحفه برای پتو، تشک و بالش (تغییر محل این لوازم در آسایشگاه به دلخواه محکوم ممنوع است).

ماده ۷۲- محکومان مکلفند در حفظ و نگهداری و نظافت کامل لوازم مؤسسه یا زندان مراقبت‌های لازم را به عمل آورند.

ماده ۷۳- محکومان به هیچ وجه حق روشن کردن آتش و استفاده از چراغهای خوراک‌پزی و نگهداری نفت و بنزین و وسایل برقی و سایر مواد محترقه را در داخل مؤسسه، زندان یا بازداشتگاه ندارد.

ماده ۷۴- برنامه روزانه مؤسسه‌ها، زندان‌ها و بازداشتگاهها بایستی بدون تبعیض و استثناء درباره کلیه محکومان یکسان به مورد اجرا گذارده شود. برنامه مؤسسه‌ها، زندان‌ها و بازداشتگاهها به شرح زیر است:

اذان صبح، بیدارباش و تا طلوع آفتاب، انجام امور واجب مذهبی، استحمام، نظافت آسایشگاه، امور شخصی، طلوع آفتاب، ورزش صبحگاهی، صرف صبحانه و سپس شرکت در کلاسها یا کارگاهها، از ظهر تا ۲ بعد از ظهر انجام امور واجب مذهبی، صرف نهار و استراحت، ۲ بعد از ظهر و پس از آن شرکت در کلاسها و کارگاهها، مغرب بجای آوردن امور واجب مذهبی، شام و ساعت خاموشی.

تبصره - در صورتی که تلویزیون برنامه آموزشی مفیدی برای محکومان داشته باشد ریاست مؤسسه یا زندان می‌تواند خاموشی را تا پایان برنامه تلویزیون به تاخیر اندازد.

ماده ۷۵- بیماران و افراد سالخورده با صدور گواهی معذوریت از طرف پزشک زندان و تایید آن توسط مسئول بهداشتی برای مدتی که در گواهی تصریح می‌گردد از اجرای برنامه‌های روزانه معاف خواهند بود.

ماده ۷۶- در موقع امتحانها و بنا به ضرورت، برای مطالعه و به منظور تشویق محکومان با کسب اجازه کتبی از مسئول مؤسسه یا زندان، استفاد از روشنایی با رعایت سکوت کامل بدون ایجاد مزاحمت برای دیگران مجاز می‌باشد.

ماده ۷۷- پس از خاموشی باید در محوطه مؤسسه یا زندان سکوت کامل برقرار باشد. همچنین در موقع کار، تحصیل، گردش، ورزش، تفریحات سالم و انجام وظایف جاری رعایت نزاکت، ادب، احترام و متانت در گفتار، کردار و رفتار در همه جا و تمام ساعت‌های شبانه‌روز الزامی است.

ماده ۷۸- فریاد زدن، آواز خواندن با صدای بلند، جر و بحث و گفتگوهای تند که محل امنیت مؤسسه یا زندان گردد، مشاجره و ارتکاب هر عمل فردی یا دسته‌جمعی که نظم و آرامش داخل مؤسسه یا زندان را مختل سازد، صحبت و اشاره کردن به هر نحوی از انحاء از پنجره‌های زندان با خارج بطور مطلق ممنوع است.

ماده ۷۹- بازدید بدنی و لوازم همراه محکومان هنگام ورود و خروج به مؤسسه یا زندان و آسایشگاه به هر علتی الزامی است.

ماده ۸۰- متهمان و محکومان باید بر اساس موازین اسلامی تحت نظارت مریبان مسئول امور تربیتی زندان بوده و از آنان دست کم روزی دو نوبت صبحها پیش از شروع ورزش و شبها هنگام ورود به آسایشگاه سرشماری به عمل آید.

ماده ۸۱- محل کار و آسایشگاه و اشیاء محکوم یا متهم بر اساس دستور رییس زندان یا جانشین او بازرسی می‌شود. تهر یا مقاومت در برابر ماموران بازرسی و سرپیچی از اجرای دستورهای آنها موجب تنبیه‌های انضباطی متمرده خواهد شد.

ماده ۸۲- برای حفظ آرامش و امنیت داخل مؤسسه یا زندان و بازداشتگاه باید دست کم ماهی یکبار کلیه اماکن و لوازم و اشیاء محکومان بوسیله گروهی با انتخاب رییس مؤسسه یا زندان یا جانشین او و تحت تعلیم و نظارت آنان بازرسی شود و با تنظیم صورتمجلس گزارش کار بطور مرتب در پوشه مخصوص بازرسی مؤسسه یا زندان یا بازداشتگاه بایگانی شود.

ماده ۸۳- میخ زدن یا نوشتن روی دیوارهای مؤسسه یا زندان یا بازداشتگاه، ترسیم و نقاشی و الصاق عکس و هرگونه نوشته‌ای در آسایشگاه ممنوع است مگر در موارد خاص با اجازه رییس مؤسسه یا زندان.

ماده ۸۴- دست زدن متهمان یا محکومان به سیم‌کشی و تغییر محل لوازم الکتریکی یا تعویض آن به وسیله آنان در مؤسسه یا زندان و بازداشتگاه به کلی ممنوع است.

ماده ۸۵- متهم یا محکوم باید هر روز صبح پیش از خروج از آسایشگاه نسبت به نظافت اتاق و لوازم آن و مرتب کردن رختخواب خود اقدام نماید. آویزان کردن لباس و لوازم شخصی در آسایشگاه ممنوع است بدین منظور اشکافهایی مخصوص تهیه و در اختیار محکومان قرار می‌گیرد.

ماده ۸۶- استعمال دخانیات در مکانهای سقف‌دار بطور مطلق ممنوع است، مسئولان مربوط در مؤسسه یا زندان مکلفند تمهیدهای لازم به منظور ترک سیگار را فراهم نمایند.

ماده ۸۷- متهمان و محکومان مجاز به نگهداری و همراه داشتن پول در زندان نمی‌باشند و به منظور رفع نیازمندیها و احتیاجاتشان، مسئولان زندان مکلفند با استفاده از روشهای قابل اجرا تمهیدهایی را فراهم نموده تا محکومان بتوانند از محل موجودی خود نسبت به خرید از فروشگاهها و تهیه سایر کالاهای موردنیاز خود اقدام نمایند. دستورالعمل موضوع این ماده از سوی سازمان به اداره‌های کل زندان‌ها ابلاغ خواهد شد.

تبصره: در صورت کشف وجوه نقدی و اوراق بهادار چنانچه محکوم، از وجه نقد استفاده‌های نامشروع از قبیل قماربازی و دادن رشوه نماید، وجوه یادشده توقیف و مراتب طی گزارشی به قاضی ناظر زندان ارسال می‌گردد و چنانچه استفاده‌های نامشروع از آن بعمل نیامده باشد ضمن طرح موضوع در شورای انضباطی وجوه یاد شده به حساب وی منظور گردیده و در مورد اوراق بهادار حسب مورد تصمیم قانونی اتخاذ می‌گردد.

ماده ۸۸- در صورت کشف اشیاء ممنوعه چنانچه صرف نگهداری آنها جرم باشد، موضوع طی گزارشی به قاضی ناظر به منظور اتخاذ تصمیم ارسال می‌گردد و در غیر اینصورت ضمن طرح در شورای انضباطی تا پایان مدت حبس اشیاء یاد شده توقیف و نگهداری و یا طی صورتجلسه تحویل خانواده محکوم می‌شود.

ماده ۸۹- مواد ذکر شده در دو ماده پیش در سه نسخه صورتجلسه شده یک نسخه نزد قاضی ناظر و یک نسخه در پرونده محکوم بایگانی و نسخه دیگر به محکوم تحویل می‌گردد.

ماده ۹۰- پوشیدن لباس ویژه محکوم، برای محکومان الزامی نیست مگر به تشخیص سازمان زندان‌ها.

ماده ۹۱- به تشخیص دایره مددکاری از سوی زندان سالیانه به متهمان و محکومان نیازمند به میزان مناسب لباس داده شده و نیازمندی‌های بهداشتی ضروری متهمان و محکومان زن نیز تأمین می‌شود.

تبصره - استفاده از بند شلوار و کمربند و نظایر آن بجز شرکت در برنامه‌های ورزشی که از سوی سازمان مجاز تشخیص داده می‌شود ممنوع می‌باشد.

ماده ۹۲- برنامه غذایی متهمان و محکومان به تناسب فصل‌های سال به وسیله مدیرکل هر استان تصویب و به زندان‌ها ابلاغ می‌گردد. اداره‌های مالی و تدارکاتی و انبارهای زندان بر اساس برنامه تنظیمی نسبت به تأمین اعتبار و تهیه و تحویل مواد اولیه و دقت در مرغوبیت نوع آن اقدام می‌نمایند.

تبصره - مدیران کل استانها می‌بایست با توجه به شرایط و احتیاجهای اقلیمی هر محل نسبت به تغییرات برنامه غذایی در محدوده اعتبار مصوب اقدام نمایند.

ماده ۹۳- غذای روزانه در سه وعده به ترتیب زیر به متهمان و محکومان داده می‌شود. صبحانه، نهار، شام و اغذیه لازم که دارای کالری و ویتامینهای کافی باشد براساس برنامه‌های غذایی مصوب و متناسب با شرایط آب و هوا در هر محل با چای یا آب آشامیدنی سالم در اختیار محکومان گذارده می‌شود. در تهیه وسایل ضروری برای جلوگیری از فساد اولیه خواروبار و در نظیف ظروف و محوطه آشپزخانه از طرف مسئولان مربوطه اهتمام کافی و مستمر به عمل آید.

تبصره ۱- متهمان و محکومان باید غذای خود را در صورت امکان در سالن غذاخوری زندان صرف نمایند.

تبصره ۲- متهمان و محکومان بیمار طبق برنامه و نظریه پزشک معالج در مدتی که برای آنان تعیین شده است از غذای مخصوص بهداری استفاده خواهند نمود.

ماده ۹۴- برنامه روزانه متهمان و محکومان و برنامه غذایی آنان در ماه مبارک رمضان از سوی سازمان اعلام خواهد شد.

ماده ۹۵- حداقل برنامه غذایی عبارت است از:

نان و پنیر و چای برای صبحانه و نهار یا شام، سبزیجات تازه یا خشک، برنج، سیب‌زمینی، پیاز، حبوبات، انواع لبنیات، تخم‌مرغ و میوه فصل می‌باشد و در هر هفته حداقل سه بار به محکومان نهار و شام با گوشت داده می‌شود.

تبصره - نوع غذا برای کلیه محکومان هر زندان یکسان طبخ و توزیع می‌گردد.

ماده ۹۶- لوازم غذاخوری برای هر محکوم عبارت است از: بشقاب - کاسه - لیوان و قاشق (در صورت امکان از جنس ملامین).

ماده ۹۷- نظافت آشپزخانه، سالن غذاخوری، شستشو و خشک کردن ظروف و لوازم آنها بدون تبعیض و استثناء بر اساس برنامه مؤسسه یا زندان به عهده کلیه محکومان می‌باشد.

ماده ۹۸- در داخل مؤسسه یا زندان‌ها به اندازه احتیاج با سرمایه‌بنگاه تعاون، حرفه‌آموزی و صنایع زندانیان کشور و یا زندان، فروشگاههای لازم تاسیس و رییس مؤسسه یا زندان از نظر حفاظت و مسئولیتی که به عهده دارد بر آنها نظارت خواهد داشت.

تبصره ۱- تعیین اجناس و مواد مجاز برای فروش در فروشگاههای زندان با توجه به ضرورت حفظ بهداشت و امنیت داخلی با رییس زندان و نرخ آنها بر اساس قیمت عادلانه‌ی روز خواهد بود.

تبصره ۲- اجناس و لوازم فروشگاههای زندان نباید بیش از قیمت عادلانه روز بوده و در صورت وجود اجناس تعاونی الزاماً با قیمت تعاونی فروخته می‌شود.

تبصره ۳- صورت ریز مواد و اجناس موجود به نرخ عادلانه به امضای مسئول فروشگاههای مؤسسه یا زندان در تابلویی که به همین منظور در مدخل فروشگاه نصب می‌گردد درج و در معرض دید مشتریان گذارده می‌شود.

تبصره ۴- رییسان زندان‌ها مکلفند نظارت کامل بر نرخ اجناس داشته باشند و چنانچه تخلفی صورت گیرد متخلفان را به مراجع مربوط معرفی می‌نمایند.

ماده ۹۹- محکومان و ملاقات‌کنندگان می‌توانند اقلام موردنیاز خود را از فروشگاههای داخل مؤسسه یا زندان تهیه نمایند؛ مگر اینکه محکوم به علت تنبیه انضباطی یا دستور پزشک از این امر منع گردیده باشد.

تبصره - فروش لوازم تجملی و مواد محرکه و دارو و وسایل برقی در فروشگاههای مؤسسه یا زندان ممنوع است.

ماده ۱۰۰- وضع اماکن مؤسسه یا زندان عموماً و آسایشگاه محکومان بویژه باید بر اساس اصول بهداشتی باشد.

ماده ۱۰۱- نظافت داخل آسایشگاه، راهروها، حیاط هواخوری، سرویسها، سالن اجتماعات، نمازخانه، کتابخانه، کارگاهها و مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و امثال آن تحت برنامه‌ریزی و نظارت به عهده محکومان است. اجیر کردن محکوم توسط محکومی دیگر به هر نحو ممنوع است.

تبصره - با محکومان بیمار و سالخوردگان و کسانی که قادر به انجام کارهایی چون موضوع ماده پیش نباشند بر اساس ماده ۷۶ رفتار خواهد شد.

ماده ۱۰۲- بهداری مؤسسه یا زندان مکلف است دست کم ماهی یکبار نسبت به تست پزشکی کلیه محکومان اقدام نماید.

ماده ۱۰۳- تا جایی که امکانپذیر است باید ترتیبی اتخاذ شود که احتیاج‌های درمانی و بهداشتی محکومان بیمار در داخل مؤسسه یا زندان تأمین شود تا به انتقال محکوم به خارج از مؤسسه یا زندان نیازی نباشد. با این همه در موارد ضروری خروج محکوم از زندان برای معالجه بایستی با تأیید بهداری زندان و اجازه رییس مؤسسه یا زندان و موافقت قاضی ناظر باشد. در موارد فوری محکومی بیمار به دستور پزشک یا بهداری زندان و اجازه رییس مؤسسه یا زندان یا جانشین او به بیمارستان اعزام می‌گردد و مراتب باید در اسرع وقت به صورت کتبی به قاضی ناظر گزارش شود.

تبصره - قاضی ناظر و مسئولان مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها موظفند وضع محکومان بیمار صعب‌العلاج یا غیرقابل‌علاج را رسیدگی کرده، حسب مورد بر اساس مقررات قانون آئین دادرسی کیفری اقدام کنند.

ماده ۱۰۴- هزینه درمان عوارض و بیماریهایی که ضرورت یا فوریت درمان ندارند و یا در اثر تقصیر ناشی شده است به عهده محکوم و یا مقصر است.

ماده ۱۰۵- کلیه اماکن زندان‌ها و اماکن وابسته باید دست‌کم ماهی یکبار ضد‌عفونی شود مگر اینکه به علت ظهور حشره‌ها یا بروز اپیدمی و اشاعه ویروس، بیماریهای موسمی و محلی ایجاب نماید زودتر از موعد مقرر نسبت به گندزدائی لوازم مربوط و سمپاشی اتاقها در محوطه زندان اقدام شود.

ماده ۱۰۶- در کارگاهها و اماکنی که محکومان در آن اشتغال به کار دارند پنجره‌ها باید به اندازه کافی وسیع باشد تا نور و هوای آزاد به مقدار کافی داخل شود و در صورت لزوم برای کار و مطالعه آنها نور مصنوعی فراهم گردد. مجاری فاضلاب همیشه باید باز باشد و در رفع عفونت و آلودگی در محوطه و مکانهای زندان‌ها مراقبت و اقدام لازم و دائم به عمل آید.

ماده ۱۰۷- در هر مؤسسه یا زندان باید وسایل استحمام محکومان فراهم بوده، محکوم به محض ورود به مؤسسه یا زندان استحمام نماید.

ماده ۱۰۸- گرمابه و مستراح و دستشویی زندان باید همیشه تمیز و نظیف باشد و به اندازه کافی دوش سرد و گرم در دسترس محکومان گذاشته شود تا بتوانند با توجه به فصل‌های سال در هفته یکبار استحمام نمایند.

ماده ۱۰۹- تراشیدن موی سر محکوم الزامی نیست، ولی به لحاظ رعایت مسائل بهداشتی کوتاه کردن موی سر آنان در حد متعارف الزامی است.

ماده ۱۱۰- بهداری مؤسسه یا زندان مکلف است برای پیشگیری از سرایت بیماریهای واگیر مانند بیماریهای آمیزشی، سل و نظایر آن وارد عمل شده، با استفاده از همکاری و کمکهای مالی و فنی وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌ها و انجمنها نسبت به تهیه محل و دارو برای درمان کامل بیماران یاد شده و همچنین معتادان مواد مخدر یا الکل اقدام نماید.

ماده ۱۱۱- بهداری مؤسسه یا زندان موظف است از محکوم تازه وارد معاینه‌های کامل پزشکی به عمل آورده، در صورت لزوم با انجام آزمایشهای تشخیص طبی برنامه‌ریزی و حسب مورد نسبت به درمان یا معرفی وی به مراکز مربوط اقدام نماید کلیه اقدام‌های پزشکی باید در پرونده محکوم درج گردد.

ماده ۱۱۲- هرگاه محکومی تازه وارد نسخه یا دارویی همراه داشته باشد اخذ و در اختیار بهداری زندان قرار می‌گیرد تا به تجویز پزشک به او داده شود و هرگاه دارو جنبه حیاتی برای وی دارد بایستی فوراً پس از معاینه و تجویز پزشک در اختیار وی قرار گیرد.

ماده ۱۱۳- محکوم به محض احساس کسالت جریان را به مسئول امور نگهداری زندان اطلاع داده و با اخذ معرفی‌نامه به بهداری مؤسسه یا زندان اعزام و دارو و دستورهای لازم پزشکی را دریافت می‌دارد.

ماده ۱۱۴- محکوم باید در حضور پزشک یا پزشکیار و یا سایر مسئولان داروی مورداحتیاج را مصرف نماید. نگهداری دارو در آسایشگاه جز به هنگام ضرورت، ممنوع است.

تبصره - تشخیص هنگام ضرورت به عهده پزشک زندان یا مؤسسه‌ی محل گذران محکومیت می‌باشد.

ماده ۱۱۵- با تشخیص پزشک بهداری مؤسسه یا زندان در صورت ضرورت، محکوم بیمار در بیمارستان زندان بستری خواهد شد گواهی تشخیص ضرورت باید بطور کتبی در پرونده بیمار قید گردد.

ماده ۱۱۶- محکومان مبتلا به بیماریهای روانی، واگیر و پرخطر باید با لحاظ نظر پزشک متخصص و نیز سیاستهای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به صورت مجزا نگهداری و معالجه شوند.

تبصره - افزون بر بیماریهای روانی؛ در صورتی که بیماری شخص جزء بیماریهای خاص باشد؛ رییس زندان مکلف است پیشنهاد عفو او را با رعایت سایر قوانین با قاضی ناظر، یا کمیسیون عفو و بخشودگی تسلیم نماید.

ماده ۱۱۷- سازمان می‌تواند در صورت لزوم نسبت به بیمه درمانی محکومان و یا انعقاد قرارداد با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اقدام نماید.

ماده ۱۱۸- معاینه و در صورت نیاز معالجه محکومان بیمار به عهده اداره زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال است.

تبصره - در صورت نیاز محکومان بی‌بضاعت، به دندان مصنوعی، عصا، اعضای مصنوعی، صندلی چرخدار و عینک انجمن حمایت از زندانیان مکلف به تأمین آن می‌باشد.

ماده ۱۱۹- تمارض محکومان به تشخیص پزشک زندان موجب تنبیه انضباطی خواهد بود.

ماده ۱۲۰- رییس بهداری زندان موظف است همه روزه اول وقت از کلیه محکومان بیمار که در بیمارستان زندان بستری هستند عیادت نماید و پس از پرسش از وضعیت آنان و حصول اطمینان از حسن مراقبت پزشکان و پرستاران نسبت به معالجه و تغذیه صحیح بیماران نظارت کامل و مستمری بعمل آورد.

تبصره - رییس بهداری هر زندان باید پزشک باشد و در مراکزی که این امکان وجود ندارد، فرد مطلع و آشنا به مسائل پزشکی عهده‌دار این مسئولیت خواهد بود.

ماده ۱۲۱- در صورت فوت محکوم، رییس زندان مکلف است مراتب را فوری به پزشک قانونی، قاضی ناظر و مرجع قضایی محل اعلام داشته، پس از صدور مجوز از سوی مرجع قضایی مربوط جنازه را حسب مورد به بستگان او تحویل داده یا پس از تشییع، دفن نموده و وجوه و لوازم شخصی او با نظر قاضی ناظر براساس صورتمجلس و رعایت نکات لازم به ورثه قانونی وی تحویل و رسید اخذ گردد. هرگاه متوفی بدون وارث باشد باید در اسرع وقت با نظر مقام قضایی صلاحیت‌دار نسبت به تعیین تکلیف لوازم شخصی او در زندان اقدام شود و در صورت امکان تجهیز متوفی با اذن اولیاء باشد.

فصل سوم - اشتغال و حرفه‌آموزی

ماده ۱۲۲- سازمان به منظور توسعه برنامه‌های بازپرورانه، کاهش آسیب‌ها و نارسایی‌های نظام زندان، کمک به رفع مشکلات مادی و معنوی محکومان و خانواده آنان و نیل به خودکفایی باید از محل درآمدهای بنگاه تعاون و حرفه‌آموزی، جذب کمکهای مردمی و مؤسسه‌های خیریه یا درآمد حاصل از مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی، خدماتی و فرهنگی تحت نظارت و بودجه مصوب اعتبار لازم را به منظور حرفه‌آموزی و اشتغال محکومان تأمین و هزینه نماید.

ماده ۱۲۳- سازمان می‌تواند در جهت ایجاد اشتغال برای محکومان داوطلب کار با استفاده از امکانات سازمان و یا کمکهای دولتی و یا از رهگذر دریافت وام یا با مشارکت بانکها و نهادهای دولتی، تعاونیها و یا بخش خصوصی اقدام نماید.

ماده ۱۲۴- محکومان و متهمان داوطلب پس از آزمایشهای لازم و تشخیص استعداد و ذوق و تخصص آنها با کسب نظر شورای طبقه‌بندی و رعایت مقررات این آیین‌نامه در کارگاههای داخل زندان، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی خارج از زندان بکار گمارده می‌شوند.

تبصره ۱- اعزام محکومان داوطلب کار به محیطهای اشتغال داخل یا خارج از زندان از اختیارات ذاتی رئیس‌ان زندانها و سایر مراکز وابسته به سازمان بوده و آنان می‌توانند راساً بدان اقدام نمایند. این اقدام نیاز به اخذ تأمین ندارد.

تبصره ۲- شورای طبقه‌بندی یا مقامات قضایی صالح می‌توانند به منظور بازگشت زندانیانی که برای اشتغال، حرفه‌آموزی یا مرخصی به مکانهای خارج از زندان اعزام می‌شوند وثیقه و یا تعهد مناسبی در قالب قراردادهای مدنی یا تأمین‌های مذکور در مقررات آیین دادرسی کیفری را از محکومان، متهمان و یا اشخاص ثالث معرفی شده از سوی ایشان اخذ نمایند. در این صورت ادارات ثبت محل مکلفند نسبت به بازداشت وثیقه مدنی ارسالی از شورای طبقه‌بندی اقدام لازم را معمول دارند.

ماده ۱۲۵- تقاضاهای مرخصی واصله به این شورا باید حداکثر ظرف مدت سه روز رسیدگی شوند.

ماده ۱۲۶- محکومان و متهمان باید به حرفه‌هایی که مستلزم دیدن دوره‌های تعلیماتی برای کسب مهارت و تخصص می‌باشد و از طرف سازمان ابلاغ می‌شود بکار گمارده شوند تا در طول زمان بتوانند با طی مراحل مختلف آموزشی به اخذ گواهینامه مهارت فنی در رشته مخصوص نائل گردند.

تبصره - سازمان مکلف است این قبیل حرفه‌آموزان را نزد شرکت‌های بیمه در قبال حوادث ناشی از کار، بیمه نماید.

ماده ۱۲۷- محکومان و متهمان می‌توانند با موافقت رییس زندان در ساعت‌های بیکاری و فراغت در آسایشگاه خود به کارهای دستی اشتغال داشته باشند. مواد اولیه این نوع کارها بطور انحصاری بوسیله فروشگاه مرکز یا زندان در اختیار آنان گذاشته می‌شود.

تبصره ۱- هرگاه محکوم نتواند با سرمایه خود اقدام به تهیه مواد اولیه و لوازم مربوطه نماید، این مواد و لوازم بوسیله زندان یا انجمن حمایت زندانیان تهیه و در اختیار وی گذارده خواهد شد. در این صورت پس از کسر هزینه تهیه لوازم اولیه یک چهارم از سود حاصله به عنوان سهم سرمایه برداشت و به حساب صندوق مرکز یا زندان یا انجمن حمایت از محکومان واریز و بقیه به حساب محکوم منظور می‌گردد.

تبصره ۲- محکوم مجاز است کار دستی خود را پس از قیمت‌گذاری توسط زندان و با استفاده از نظر خبره به هرنحو که خود می‌داند به مؤسسه یا زندان یا به اشخاص دیگر واگذار یا به فروش برساند. در صورت فروش یا واگذاری به غیر قیمت فروش نباید از قیمت تعیین شده توسط زندان کمتر باشد.

ماده ۱۲۸- ساعت‌های کار و استراحت محکومان در مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی داخل و خارج از زندان با توجه به موقعیت محل و نوع و کیفیت کار و با رعایت فصل دوم از بخش دو این آیین‌نامه از طرف رییس کارگاه یا مؤسسه مربوط با هماهنگی رییس زندان تعیین و به مورد اجرا گذاشته می‌شود.

ماده ۱۲۹- مزد روزانه محکومان به تناسب درجه مهارت و کاردانی هریک از آنان و میزان و نوع کاری که انجام می‌دهند بصورت کارمزدی بوسیله مدیرکل استان تعیین می‌شود.

ماده ۱۳۰- مزد ماهیانه کار محکوم به شرح زیر تقسیم می‌گردد:

- ۱- پنجاه درصد (۵۰٪) به حساب بانکی سرپرست موقت عائله تحت تکفل محکوم واریز می‌گردد.
- ۲- بیست و پنج درصد (۲۵٪) به حساب محکوم واریز می‌شود که در موقع آزادی به او پرداخت گردد.
- ۳- بیست درصد (۲۰٪) به حساب خود محکوم برای مخارج ضروری پرداخت می‌شود.
- ۴- پنج درصد (۵٪) برای جبران خسارت و حوادث ناشی از کار بر اساس قرارداد میان سازمان و محکومان شاغل اختصاص داده خواهد شد.

تبصره - در صورتی که محکوم فاقد عائله تحت تکفل باشد مبلغ ۵۰٪ دستمزد ذکر شده در بند (۱) نیز به حساب خود وی واریز می‌گردد.

ماده ۱۳۱- به هنگام انتقال محکوم به زندان یا موسسه دیگر در اسرع وقت کلیه مطالبات او پس از تسویه حساب کامل به محل مؤسسه یا زندان جدید حواله و منتقل می‌شود.

ماده ۱۳۲- مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی مکلفند:

الف - در صورت بروز حوادث ناشی از کار هزینه خسارت وارده به محکومان را از محل پنج درصد (۵٪) موضوع بند ۴ ماده ۱۳۰ پرداخت نمایند؛

ب - کلیه مقررات ایمنی، حفاظتی، بهداشتی را بر اساس ضوابط قانونی رعایت نمایند؛

ج - دفاتر رسمی قانونی مالی متناسب با اصول سیستم حسابداری استاندارد و پذیرفته شده جامعه حسابداران رسمی تنظیم نمایند؛

تبصره ۱- پرداخت موجودی حساب پس‌انداز هنگام آزادی به شرط آنکه منع قانونی نداشته باشد پس از تسویه حساب کلیه قسمتهای زندان بلا مانع است.

تبصره ۲- در صورت رایانه‌ای شدن واحد مربوط مندرجات دفاتر یاد شده به رایانه منتقل خواهد شد.

ماده ۱۳۳- نحوه اداره کارگاهها و مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی به شرح زیر خواهد بود:

الف - مسئولیت اداره امور کارگاهها و مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی از حیث نوع و میزان تولید، کیفیت و کمیت کار، خرید و فروش و معاملات و انعقاد و انجام قراردادها و مسایل فنی و تخصصی و سایر موارد از این قبیل برعهده مدیریت کارگاه یا مؤسسه‌ها می‌باشد.

ب - مسئولیت امور انتظامی و امنیتی و در اختیار قرار دادن کارگران، نحوه و کیفیت اعزام آنان به کارگاه و نیازهای فرهنگی، بهداشتی محکومان بر عهده سازمان می‌باشد.

ماده ۱۳۴- استفاده از محکومان در امور نگهداری و انتظامی و اداری مؤسسه یا زندان و دیگر دستگاهها ممنوع است.

ماده ۱۳۵- انجام امور خدماتی داخل بندها و اندرزگاهها و مؤسسه‌های صنعتی، خدماتی و کشاورزی و همچنین کارگاهها بطور نوبتی بدون تبعیض توسط محکومان انجام می‌گیرد.

تبصره - اگر محکوم بدون عذر موجه از انجام وظایف محوله در داخل زندان و مؤسسه‌های وابسته خودداری نماید کوتاهی وی تخلف به‌شماره آمده، به تشخیص شورای انضباطی تنبیه خواهد شد.

فصل چهارم - برنامه‌های بازپرورانه

ماده ۱۳۶- به منظور سوادآموزی، ارتقاء سطح معلومات و جلوگیری از اتلاف وقت محکومان و همچنین تقویت اراده و پرورش فکر و استعدادهای نهفته آنان در کلیه مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها از رهگذر وزارتخانه‌های مربوط و مؤسسه‌های آموزشی، علمی و فنی، حرفه‌ای و دولتی یا وابسته به دولت و یا سازمانهای خیریه و نهضت سوادآموزی و با همکاری آنان، تحت نظر واحدهای مربوط در مؤسسه یا زندان، آموزش فنی، حرفه‌ای و مذهبی داده می‌شود.

ماده ۱۳۷- محکومان در مدت اقامت خود در مؤسسه یا زندان با توجه به مدت محکومیتشان و کیفیت و نوع برنامه‌های آموزش علمی، دینی و فنی، حرفه‌ای پیش‌بینی شده در زندان‌ها به فراگیری سواد و ادامه تحصیلات علمی، دینی و حرفه‌ای اشتغال خواهند داشت.

تبصره - شرکت افراد بی‌سواد کمتر از شصت سال در کلاسهای سوادآموزی اجباری است، عدم شرکت در کلاسهای یاد شده می‌تواند موجب محرومیت از امتیازها گردد.

ماده ۱۳۸- تدریس در آموزشگاههای علمی و فنی حرفه‌ای زندان‌ها با همکاری وزارتخانه‌ها و سازمانها و مؤسسه‌های آموزش عالی و فنی حرفه‌ای به وسیله مربیان علمی و فنی حرفه‌ای و بر اساس برنامه تنظیمی توسط واحدهای مربوط در مؤسسه یا زندان انجام می‌گردد.

ماده ۱۳۹- آزمون سالیانه باید بر اساس برنامه رسمی دستگاههای مربوط در داخل زندان‌ها بعمل آید و به محصل هر کلاس گواهینامه رسمی بدون اشاره به محکوم بودن او با انجام تشریفات خاص که جنبه تشویق به تحصیل داشته باشد اعطاء می‌گردد.

ماده ۱۴۰- به منظور کمک به بازسازی اجتماعی محکومان و جذب کامل آنها در محیط اجتماعی، سازمان مکلف است وسایل تحصیلی ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و عالی و دوره‌های تخصصی، علمی و فنی حرفه‌ای را برای علاقه‌مندان به ادامه تحصیل با اجرای برنامه‌های عادی یا مکاتبه‌ای و رعایت مقررات مربوط بوسیله وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌های مربوط و با همکاری آنان در داخل مؤسسه یا زندان فراهم نماید.

ماده ۱۴۱- پرداخت هزینه‌های مربوط به تحصیلات عالی از رهگذر برنامه‌های عادی یا مکاتبه‌ای با خود محکوم است سازمان مکلف است به هزینه محکوم کتابها و وسایل لازم را تهیه کرده، در اختیار او قرار دهد.

تبصره - در صورتی که محکوم به جهت عدم بضاعت قادر به پرداخت هزینه‌های ذکر شده در این ماده نباشد پرداخت هزینه‌ها بوسیله انجمن حمایت از زندانیان صورت می‌گیرد.

ماده ۱۴۲- امتحانهای نهایی ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و عالی با نظارت مستقیم وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌های مربوط در داخل مؤسسه یا زندان انجام می‌شود.

ماده ۱۴۳- محکوم با موافقت رییس زندان به عنوان فعالیتهای فردی و ممتاز افزون بر اجرای برنامه‌های تحصیلی می‌تواند مطالعات دانشگاهی، فنی، حرفه‌ای و تحقیقاتی خود را شخصاً در مؤسسه یا زندان انجام دهد و وسایل و لوازم مورد نیاز خود را با رعایت مقررات داخلی مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان‌ها به هزینه شخصی خود و در صورت امکان به هزینه دولت بوسیله مسئولان برنامه‌های آموزشی زندان تدارک نماید.

ماده ۱۴۴- هر مؤسسه یا زندان با جلب کمک و همکاری وزارتخانه‌ها، سازمانها و نهادها، کتابخانه مجهزی با توجه به تعداد محکومان تاسیس کرده و کتابهای علمی، مذهبی، اخلاقی و فنی در حد نیاز برای مطالعه محکومان تهیه می‌نماید. محکومان می‌توانند در ساعات مقرر در کتابخانه به مطالعه پرداخته و با اجازه مسئولان کتابخانه‌ها از کتابخانه کتاب به امانت گرفته، سپس با رعایت نظافت کامل و بدون عیب و نقص آنرا به کتابخانه مسترد نمایند.

ماده ۱۴۵- هر محکومی که نسبت به حفظ نظافت و یا بازگرداندن به موقع کتاب به کتابخانه مسامحه نماید با نظر مسئول کتابخانه و موافقت رییس زندان باید غرامت مربوط را عهده‌دار گردد.

ماده ۱۴۶- استفاده از مجله‌ها و روزنامه‌های مجاز در داخل مؤسسه یا زندان مانعی ندارد.

ماده ۱۴۷- با جلب و همکاری نهادهای مربوط در مؤسسه یا زندان وسایل آموزشی سمعی و بصری لازم برای محکومان تدارک و تأمین می‌گردد.

ماده ۱۴۸- هنگام پذیرش محکوم دین رسمی او در برگه پرسشنامه درج و به منظور تقویت و تحکیم مبانی دینی محکومان و اجرای آداب و مراسم دینی آنان با جلب کمک وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بوسیله مسئولان مربوط در زندان (در محل) تسهیلات لازم به منظور انجام امور واجب مذهبی آنها فراهم می‌گردد.

ماده ۱۴۹- هر محکومی که دارای یکی از ادیان رسمی کشور باشد می‌تواند در آسایشگاه عمومی یا انفرادی خود یک جلد کتاب آسمانی، کتاب دعا، سجاده و مهر نماز برای اجرای امور واجب مذهب خود نگهداری نماید.

ماده ۱۵۰- هر محکومی که دارای یکی از ادیان رسمی کشور است در صورت لزوم می‌تواند تقاضا نماید تا پس از موافقت رییس زندان نماینده مذهبی او در مؤسسه یا زندان حضور یافته در اجرای آداب و مسائل مذهبی او را راهنمایی و ارشاد نماید.

ماده ۱۵۱- در هر زندان در صورت امکان وسایل و امکانات ورزشی و تربیت بدنی از قبیل کادر مربیان ورزشی و تدارک سالن سرپوشیده و زمین و وسایل لازم برای ورزشهای فردی و گروهی فراهم می‌گردد.

ماده ۱۵۲- به منظور سلامت جسم و روح محکومان، اجرای برنامه‌های ورزش صبحگاهی در زندان‌ها برای محکومانی که قادر به انجام ورزش می‌باشند، اجباری است و بنا بر برنامه‌ای که برای آنان تنظیم می‌شود باید دست کم روزانه نیم ساعت در هوای آزاد ورزش نمایند.

ماده ۱۵۳- محکوم می‌تواند به پیشنهاد رییس زندان، موافقت مدیرکل زندان‌های استان مربوط و قاضی ناظر با اجرای تشریفات قانونی و انتظامی در مسابقه‌های ورزشی و فعالیتهای فرهنگی و مذهبی خارج از زندان شرکت نماید.

تبصره - شرکت در مسابقه‌های خارج از کشور افزون بر رعایت مفاد ذکر شده مشمول مقررات خاص خود نیز می‌باشد.

ماده ۱۵۴- به منظور پرورش افکار و استعدادهای هنری و ارتقاء سطح معلومات محکومان به پیشنهاد معاونت بازپروری، موافقت رییس زندان و با جلب کمک و همکاریهای وزارتخانه‌ها، نهادها و سازمانهای مربوط، در زندان‌ها برنامه‌های نمایش ماهانه ترتیب داده می‌شود.

محکومانی در نمایشهای ماهانه شرکت خواهند کرد که رییس زندان از طرز کار و رفتار آنان رضایت داشته و صلاحیت اخلاقی آنها را شورای طبقه‌بندی تأیید نماید. همچنین به منظور پرورش روح و جسم محکومان با پیشنهاد رییس زندان و موافقت مدیرکل و قاضی ناظر، محکومانی که دارای حسن رفتار بوده و مقررات مؤسسه یا زندان را کاملاً اجرا می‌نمایند، دست کم ماهی یکبار به نمایشگاهها یا تفریحگاههای عمومی شهر که از سوی مؤسسه یا زندان به این کار اختصاص داده شده اعزام خواهند شد. بدیهی است حفاظت از محکومان در چنین مواردی با رعایت مفاد این آیین‌نامه به عهده ماموران انتظامی زندان خواهد بود و در صورت لزوم از سایر نیروهای انتظامی محل استفاده خواهد شد.

ماده ۱۵۵- نمایش فیلمهای آموزنده و اخلاقی تحت نظر معاونت بازپروری در مؤسسه یا زندان با جلب کمک و همکاری اداره‌ها و سازمانهای مربوط با رعایت ماده پیش مانعی ندارد.

ماده ۱۵۶- محکومان می‌توانند در ساعت‌های فراغت خود با رعایت نظم و ترتیب براساس برنامه تنظیمی از برنامه‌های رادیو و تلویزیون استفاده نمایند.

ماده ۱۵۷- متهمان واجد صلاحیت می‌توانند با صلاحدید مسئولان زندان از برنامه‌های بازپرورانه استفاده نمایند مگر اینکه به لحاظ عدم شایستگی اخلاقی و نوع و اهمیت جرم ارتكابی و یا دستور قضایی، اجتماع آنان با سایر متهمان و محکومان به مصلحت نباشد.

ماده ۱۵۸- از تاریخ تصویب این آیین‌نامه معاونت بازپروری سازمان بوسیله واحدهای بازپروری درون مؤسسه‌ها و زندان‌ها، مکلف است کلیه اقدامهای بازپرورانه مقرر در این فصل اعم از آموزشی، حرفه‌آموزی، مذهبی و مانند آنها را با توجه به تاثیر آنها در بازسازی محکومان و کاهش تکرار بزه مورد ارزیابی ماهانه و سالانه قرارداد و در صورت نفایده‌مندی هر یک از این برنامه‌ها، باید برنامه‌های بازپرورانه هدفمند که اجرای آن کاهش میزان تکرار بزه را در پی داشته باشد، تهیه، تدوین و اجرا گردد؛ رونوشت گزارش‌های ارزیابی ماهانه و سالانه به استحضار رییس سازمان خواهد رسید.

تبصره - بی‌توجهی به مقررات این ماده تخلف به شمار آمده، موجب پیگرد در هیأت‌های رسیدگی به تخلف‌های اداری است.

ماده ۱۵۹- محکومان می‌توانند از اخبار کشور بوسیله وسایل ارتباط جمعی مجاز در داخل مؤسسه یا زندان مانند رادیو، تلویزیون و دست کم یک روزنامه کثیرالانتشار اطلاع حاصل نمایند.

ماده ۱۶۰- در صورت امکان در هر زندان می‌بایست زیر نظر واحد بازپروری نشریه ماهانه منتشر و اطلاعات مربوط به فعالیتهای بازپرورانه و مقررات انتظامی مؤسسه یا زندان با درج مقاله‌هایی که بوسیله مربیان یا محکومان تهیه می‌شود در آن منعکس گردد. محکوم حق ندارد در ضمن مقاله‌های خود کمکهای مادی یا انجام خدمتی را از مردم طلب نماید و مطالب مندرج در نشریه زندان باید صرفاً واجد جنبه‌های اخلاقی، تربیتی، ادبی، علمی، تفریحی، هنری و سرگرم‌کننده باشد.

ماده ۱۶۱- اجازه بازدید از زندان به دستور کتبی مدیرکل زندان‌ها یا مقام‌های قضایی صلاحیت‌دار افزون بر مقام‌های رسمی کشور تنها به کسانی داده می‌شود که در رشته‌های مربوط به علوم مذهبی، اجتماعی، اخلاقی، تربیتی، کیفرشناسی، جزایی و علوم اداره زندان‌ها تدریس یا تحقیق می‌نمایند یا آنهایی که در انجمن‌های خیریه به فعالیتهای مذهبی، اجتماعی و اصلاح محکومان عضویت دارند.

ماده ۱۶۲- مقام‌های مجاز برای ورود به زندان‌ها و مؤسسه‌های تأمینی و تربیتی عبارتند از:

رییس قوه قضائیه و معاونان وی، رییس دیوان عالی کشور، دادستان کل کشور، وزیر دادگستری، دادستان انتظامی قضات رییس سازمان و معاونان او، مدیران کل سازمان، بازرسان اعزامی رییس قوه قضائیه، ماموران دفاتر بازرسی و حفاظت اطلاعات سازمان، بازرسان سازمان بازرسی کل کشور براساس ابلاغ صادرشده، مسوول دفتر حمایت از حقوق شهروندی سازمان و مسوولان واحدهای استانی این دفتر در حوزه استان محل خدمت، رییسان دادگستری، قاضیان ناظر زندان، دادستان و معاونان وی و قاضیان دادگاهها و دادسراها در مورد پرونده‌های مطرح شده نزد آنان و همچنین رییسان سازمان قضایی نیروهای مسلح، دادستان و معاونان وی در مورد متهمان و محکومان مربوط به این سازمان.

تبصره ۱- اشخاص زیر با اطلاع و اجازه رییس زندان و رعایت سایر مقررات این آیین‌نامه در حدود وظائف و شغل خود و در صورت نیاز می‌توانند وارد مؤسسه یا زندان شوند:

مدیرعامل، رییس هیات‌مدیره، کارکنان و مددکاران انجمن حمایت از زندانیان شهرستان محل.

تبصره ۲- ورود و خروج نیروهای اطلاعاتی وزارت اطلاعات به منظور انجام امور محول شده پس از معرفی و هماهنگی لازم با سازمان تنها در حدود قانون و مقررات تشکیل وزارت اطلاعات خواهد بود.

تبصره ۳- ورود ماموران با سلاح گرم یا سرد به پوسته داخلی مؤسسه‌ها، زندان‌ها، بندها و اندرزگاهها به استثناء موارد بحرانی براساس دستور ممنوع است و تخلف از آن حسب مورد موجب تعقیب قانونی خواهد بود.

ماده ۱۶۳- عکسبرداری، رد و بدل کردن اشیاء، نامه، حمل ضبط‌صوت، دوربین عکاسی، مواد ممنوعه و نظایر این اعمال برای بازدیدکنندگان در مواقع بازدید ممنوع می‌باشد.

ماده ۱۶۴- بازدیدکنندگان باید از پیش اجازه مخصوص به امضای رییس مؤسسه یا زندان را اخذ نموده، و به هنگام ورود برگ شناسائی و اجازه کتبی خود را به مسئول امور نگهداری زندان ارایه دهند، ساعت ورود و مشخصات کامل و علت بازدید و ساعت خروج آنها باید در دفتر مخصوص بازدیدکنندگان ثبت گردد. هرگاه بازدیدکننده دیدگاههایی اصلاحی یا انتقادی داشته باشد نتیجه مشاهده‌ها و استنباط‌های خود را در دفتر یادشده منعکس می‌نماید در این صورت مراتب باید بوسیله اداره کل به سازمان گزارش شود تا از این گونه همکاریها و راهنماییها در بهبود وضع مؤسسه‌ها و زندان‌ها حداکثر استفاده بعمل آید.

ماده ۱۶۵- تهیه فیلم و خبر و انتشار شرح احوال و عکس محکومان بطوری که باعث شناسایی، هتک حیثیت و رسوایی آنان نشود و یا خود بطور کتبی به آنها رضایت دهند با اجازه معاونت بازروری سازمان مجاز خواهد بود.

ماده ۱۶۶- انجام عقد نکاح و طلاق و تنظیم هرگونه سند معامله و قرارداد یا تعهدی که یک طرف آن محکوم باشد بایستی با اجازه مقام قضایی مربوط یا قاضی ناظر زندان انجام و در صورت لزوم در مؤسسه یا زندان بوسیله یکی از سردفتران اسناد رسمی با شرایط عادلانه‌تر از سایر دفترهای اسناد رسمی انجام پذیرد تا موجب تضییع حقوق محکوم یا اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر نشود.

فصل پنجم- تلفها و تنبیه‌های درون مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها

ماده ۱۶۷- اعتراض، شکایت و تقاضای ملاقات به صورت دسته‌جمعی و اعتصاب محکومان و متهمان به کلی ممنوع است ولی هر محکوم می‌تواند بطور شفاهی یا کتبی تقاضای ملاقات با قاضی ناظر زندان یا رئیس مؤسسه یا زندان را بنماید و اگر شکایت یا اعتراضی دارد آنرا در صندوقهای مربوط بیندازد، به همین منظور صندوقهایی در محلهای مناسب نصب گشته، دست کم هفته‌ای یک بار توسط قاضی ناظر تخلیه و مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

تبصره- به گزارش‌های نامربوط به مؤسسه یا زندان، یا بدون امضاء و مشخصات نویسنده ترتیب اثر داده نخواهد شد.

ماده ۱۶۸- هر محکوم باید به محض اطلاع از وقوع حوادث و پیشامدهای سوء احتمالی و اعمالی که تحقق آن محل نظم داخلی مؤسسه یا زندان می‌گردد، مراتب را فوری به مسئول امور نگهداری یا به هر یک از مقام‌های مسئول زندان گزارش دهد.

ماده ۱۶۹- تندخویی، دشنام، ادای الفاظ رکیک یا تنبیه بدنی متهمان و محکومان و اعمال تنبیه‌های خشن، مشقت‌بار و موهن در مؤسسه‌ها و زندان‌ها به کلی ممنوع است.

ماده ۱۷۰- مقیدنمودن محکوم و متهم به دستبند به منظور کنترل و جلوگیری از خودزنی، ایداء و آزار دیگران، ایراد خسارت به اموال و ممانعت از فرار وی به هنگام اعزام و بدرقه برابر نظریه رئیس مؤسسه یا زندان و در غیاب وی بالاترین مقام مسئول در مؤسسه یا زندان مجاز می‌باشد.

ماده ۱۷۱- در هنگام شورش محکومان یا متهمان، کارکنان مؤسسه‌ها و زندان‌ها نهایت تلاش خود را در برقراری آرامش و جلوگیری از بروز خونریزی یا ایراد خسارت به افراد و اموال خواهند نمود و در صورت لزوم از مقام‌های انتظامی محل استمداد نموده، جلوی گسترش شورش را می‌گیرند و متخلفان را حسب مورد به دستگاه قضایی و شورای انضباطی، مؤسسه یا زندان معرفی خواهند کرد.

ماده ۱۷۲- کلیه محکومان و متهمان مکلف به حسن رفتار و سلوک با یکدیگر و اطاعت از دستورهای ماموران مؤسسه یا زندان و رعایت کلیه مقررات داخلی زندان هستند و در صورت تخلف حسب مورد در شورای انضباطی مطرح و تصمیم‌های اتخاذی درباره آنها اجرا خواهد شد.

ماده ۱۷۳- هرگاه محکومان یا متهمان با یکدیگر اختلافی داشته باشند بایستی موضوع را به اطلاع مربی تربیتی بند رسانده تا رئیس اندرزگاه را در جریان امر قرار دهد و رئیس اندرزگاه موظف است به شیوه‌ای مقتضی رفع اختلاف نماید و هرگاه موفق به حل اختلاف نشود جریان را به رئیس مؤسسه یا زندان گزارش خواهد کرد تا رئیس مؤسسه یا زندان حسب مورد اقدام لازم را بعمل آورد.

تبصره- زد و خورد در زندان، خودزنی، اقدام به خودکشی یا تهدید به انجام آن و هر نوع عملی که بنابر مقررات خلاف محسوب می‌شود، ممنوع بوده، متخلف براساس نظر شورای انضباطی تنبیه و حسب مورد به مراجع قضایی معرفی خواهد شد.

ماده ۱۷۴- به منظور رسیدگی به تخلف‌های محکومان و متهمان شورای انضباطی با ترکیب اعضای زیر تشکیل می‌گردد: مسئولان واحدهای قضایی، بازپروری، حفاظت اطلاعات، رییس اندرزگاه مربوط و یک نفر مددکار با انتخاب رییس زندان، تصمیم‌های اتخاذی با اکثریت آراء قابل اجراست.

ماده ۱۷۵- تنبیه‌های انضباطی عبارتند از:

۱- محرومیت از ملاقات حداکثر سه نوبت.

۲- محرومیت از مرخصی تا ۳ ماه.

۳- عدم پیشنهاد عفو و آزادی مشروط حداکثر تا ۶ ماه.

۴- نگهداری در واحدهای تک نفره حداکثر تا بیست روز.

تبصره ۱- اعمال ۱/۳ از هر یک از تنبیه‌های ذکر شده بطور مستقیم از سوی شورای انضباطی امکان‌پذیر بوده و بیش از آن موکول به موافقت قاضی ناظر می‌باشد.

تبصره ۲- رییس زندان و در غیاب وی بالاترین مقام مسئول در مؤسسه یا زندان می‌تواند خارج از وقت اداری و یا در ایام تعطیل نسبت به معرفی محکومانی که در نظم اخلاص نموده‌اند به واحدهای تک نفره تا آغاز وقت اداری اقدام نموده؛ مراتب را به منظور اتخاذ تصمیم مناسب به شورای انضباطی منعکس نماید.

ماده ۱۷۶- شورای انضباطی پس از اتخاذ تصمیم می‌تواند تنبیه‌های مقرر شده را به اکثریت آراء بطور کلی یا جزئی به مدت شش ماه تعلیق نماید هرگاه در این مدت محکوم مرتکب تخلف یا جرمی نشود تنبیه‌های ذکر شده اجرا نمی‌گردد. در غیر اینصورت افزون بر مجازات تخلف یا جرم ارتكابی اخیر، تنبیه‌های مقرر شده در شورای انضباطی نیز به مورد اجرا گذارده خواهد شد.

ماده ۱۷۷- آرای شورای انضباطی در مورد تنبیه محکومان یا متهمان به دستور رییس زندان یا جانشین او اجرا و صورتمجلس حاکی از ذکر نوع تنبیه و اجرای آن تنظیم و در پرونده محکوم درج و بایگانی می‌گردد. هرگاه محکوم متخلف از تاریخ آخرین تخلف خود به مدت یکسال مرتکب تخلف یا جرم دیگری نشود و از خود بطور مستمر حسن اخلاق و رفتار نشان دهد آثار تبعی تنبیه مقرر منتفی می‌گردد. در غیر این صورت در مواقع عفو و بخشودگی در جدول رفتار محکوم به عنوان امتیاز منفی منظور و مورد نظر قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۷۸- هرگاه اعمال ارتكابی محکوم افزون بر تخلف انضباطی واجد وصف جزایی یا حقوقی باشد، ضمن محکومیت به تنبیه‌های مندرج در آیین‌نامه مراتب به قاضی ناظر به منظور اتخاذ تصمیم گزارش می‌گردد.

ماده ۱۷۹- محکوم یا متهم مکلف است کلیه خسارتهایی را که مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان و مؤسسه‌های وابسته وارد می‌کند جبران نماید و در صورت عمدی بودن یا عدم جبران بنا بر مقررات قانونی به قاضی ناظر معرفی می‌گردد. همچنین در صورتی که وجه خسارت تا مبلغ یک میلیون ریال باشد رییس مؤسسه یا زندان یا جانشین او می‌تواند با موافقت قاضی ناظر وجه ذکر شده را از حساب یا وجه مربوط به محکوم یا متهم برداشت نموده و موضوع را به طور کتبی به محکوم ابلاغ نماید.

بخش سوم - رابطه محکوم با خارج از مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان

ماده ۱۸۰- کلیه محکومان و متهمان تحت نظارت کامل و طبق مقررات این آیین‌نامه مجاز به داشتن ارتباط با بستگان و آشنایان خود می‌باشند و این ارتباط بوسیله ملاقات و مکاتبه‌ها انجام می‌پذیرد.

تبصره - چنانچه ملاقات یا مکاتبه متهمی خلاف حُسن جریان محاکمه باشد قاضی مربوط می‌بایست بطور کتبی ملاقات با محکوم یا مکاتبه وی را ممنوع اعلام کند. در این صورت و در مدت ممنوعیت حسب مورد ملاقات با محکوم و یا مکاتبه او تنها با اجازه کتبی مراجع قضایی صلاحیت‌دار مجاز می‌باشد. تخلف از مفاد این تبصره موجب تعقیب انتظامی یا اداری متخلف خواهد بود ولی پس از آغاز محاکمه و کیل مدافع شخص بازداشت شده حق خواهد داشت که با او ملاقات نماید و هیچ یک از ماموران انتظامی یا اداری و قضایی نمی‌توانند به هیچ وجه از ملاقات جلوگیری نمایند.

ماده ۱۸۱- محل ملاقات عمومی محکومان دست کم بایستی مجهز به دیوارهای شیشه‌ای نشکن و وسایل تلفن و لوازم ضدصوت باشد و وسایل ذکرشده باید طوری تعبیه گردد که هنگام ملاقات و مکالمه محکومان با اشخاص، مزاحمت برای سایر اشخاص فراهم نگردد و مکالمه‌ها به سهولت انجام پذیرد.

تبصره - مسئولان مؤسسه‌ها و زندان‌ها می‌توانند برای ایجاد چنین محلهایی که در جهت رفاه خانواده محکومان احداث می‌گردد از اعتبارات انجمنهای حمایت از زندانیان محل استفاده نمایند.

ماده ۱۸۲- زوج یا زوجه، پدر، مادر، برادر، خواهر و فرزندان محکوم یا متهم و همچنین پدر و مادر همسر وی حق دارند براساس شرایط ملاقاتهای هفتگی با محکوم ملاقات کنند و سایر بستگان و دوستان محکوم در صورت درخواست با کسب اجازه از طرف رییس مؤسسه یا زندان یا قاضی ناظر می‌توانند ملاقات کنند.

ماده ۱۸۳- محکومانی که حُسن رفتار و کردار داشته باشند با صلاح‌دید رییس مؤسسه یا قاضی ناظر می‌توانند با همسر و فرزندان و پدر و مادر و برادر و خواهر و پدر و مادر همسر خود با حضور مامور مراقب ملاقات حضوری نمایند.

ماده ۱۸۴- محکومان کارگاه‌های حرفه‌آموزی خارج از زندان نیز می‌توانند دست کم هفته‌ای یک بار با اشخاص ذکرشده در ماده ۱۸۲ ملاقات نمایند. محل ملاقات این گروه از محکومان در محل مناسبی که به این منظور اختصاص داده می‌شود انجام خواهد شد در این صورت حضور یک مامور مراقب ضروری است.

ماده ۱۸۵- محکومان یا متهمان با موافقت رییس مؤسسه یا زندان یا قاضی ناظر در مواردی می‌توانند ملاقات خصوصی بدون حضور مراقب با همسر و فرزندان خود داشته باشند.

ماده ۱۸۶- اداره کل شوراهای حل اختلاف کشور می‌تواند در هر مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان با نظر سازمان و در چارچوب قانون و آیین‌نامه اجرایی شوراهای حل اختلاف، شعبه‌ای برای حل اختلاف محکومان و شاکیان خصوصی آنان ایجاد نماید. رییسان زندان‌ها، بازداشتگاه‌ها و مراکز حرفه‌آموزی اشتغال نیز مکلفند برای انجام این امر اقدام و در حد توانایی‌ها همکاری لازم بعمل آورند.

ماده ۱۸۷- وکلای دادگستری در صورت داشتن وکالتنامه رسمی برای حفظ حقوق موکل خود می‌توانند با اخذ مجوز کتبی از قاضی مربوط یا قاضی ناظر در ساعت‌های اداری به زندان مراجعه و با ارایه وکالتنامه رسمی به رییس زندان، در صورت امکان در

اتاق مخصوص و مجزی از اتاق ملاقات عمومی با موکلان خود ملاقات نمایند و در صورت ممنوع‌الملاقات بودن محکوم، ملاقات با نظر مقام‌های قضایی مربوط انجام می‌گیرد. بدیهی است مقدمات تنظیم و کالتنامه رسمی توسط مسئولان مؤسسه یا زندان فراهم خواهد شد.

تبصره ۱- کانون وکلا می‌تواند در هر زندان به هزینه خود با نظر سازمان اتافی بسازد که برای ملاقات وکلای دادگستری با موکلان آنها اختصاص داده شود.

تبصره ۲- مفاد این ماده نسبت به وکلا و مشاوران حقوقی قوه قضاییه نیز قابل تسری است.

ماده ۱۸۸- برنامه ملاقات عمومی در هر مؤسسه یا زندان از نظر روز و ساعت متناسب با فصل‌های سال و نیاز هر محل بوسیله رییس مؤسسه یا زندان تهیه و با تصویب مدیرکل مربوط آگهی می‌شود.

تبصره ۱- برنامه ملاقات باید به گونه‌ای تنظیم شود که زنان و مردان ملاقات‌کننده و ملاقات شونده بتوانند به طور جداگانه با یکدیگر ملاقات نمایند.

تبصره ۲- برنامه ملاقات عمومی باید به گونه‌ای تنظیم شود که هر محکوم دست کم هفته‌ای یکبار ملاقات داشته باشد و مدت آن کمتر از ۲۰ دقیقه نباشد.

ماده ۱۸۹- افزون بر مقام‌های قضایی صلاحیت‌دار رییس مؤسسه یا زندان و مدیرکل زندان‌های استان نیز در صورت تشخیص ضرورت می‌توانند اجازه ملاقات با محکوم را با اشخاص مجاز در آیین‌نامه صادر نمایند.

تبصره - در صورتی که برای محکوم از سوی شورای انضباطی محدودیت ملاقات در نظر گرفته شود و قاضی ناظر نیز تایید نموده باشد، موضوع با ذکر دلیل به مراجع ذکر شده در ماده پیش اعلام می‌گردد تا از دادن ملاقات خودداری نمایند.

ماده ۱۹۰- رییس زندان می‌تواند تسهیلات ملاقات محکومان بیمار را که در بیمارستان بستری بوده یا قادر به حرکت نیستند با نظر پزشک فراهم آورد.

ماده ۱۹۱- رد و بدل کردن نامه و اشیاء مجاز بدون اجازه رییس زندان یا نماینده وی به هرگونه که باشد، میان ملاقات‌کننده و محکوم به کلی ممنوع است و مامور ملاقات موظف به حفظ انتظام، انضباط کامل و اجرای دقیق مقررات ملاقات خواهد بود.

تبصره - تخلف مامور ملاقات و یا قصور و تقصیر وی موجب تعقیب انتظامی یا اداری خواهد بود.

ماده ۱۹۲- ملاقات اتباع بیگانه با خانواده و غیر آن باید با حضور یک نفر مترجم مورد اعتماد انجام شود مگر آنکه مکالمه‌ها به زبان فارسی انجام گیرد، پرداخت دستمزد با سازمان است.

ماده ۱۹۳- ملاقات نماینده سیاسی و کنسولی با اتباع محکوم خود با معرفی وزارت امور خارجه و با اجازه دادستان، قاضیان رسیدگی‌کننده یا ناظر زندان می‌باشد.

تبصره - محکومانی که کشور آنها در ایران نماینده سیاسی ندارند می‌توانند با رعایت ماده پیش با نماینده سیاسی و کنسولی دولتی که حافظ منافع آنان می‌باشد ملاقات نمایند.

ماده ۱۹۴- در تمام مواردی که شخص خارجی با محکوم یا متهم ملاقات می‌نماید باید با حضور یک نفر از کارکنان زندان که دست کم به زبان محکوم آشنایی داشته باشد صورت گیرد و صحبت باید بدون نجوا و با صدای بلند باشد. اگر مامور مسئول ملاقات موضوع مذاکره طرفین را بر خلاف مقررات و نظام‌نامه‌های داخلی مؤسسه یا زندان تشخیص دهد باید فوری به ملاقات خاتمه دهد و چگونگی امر را به رییس زندان گزارش نماید.

ماده ۱۹۵- رییسان مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندانها باید ترتیبی اتخاذ نمایند تا سالن انتظار جهت استقرار ملاقات کنندگان مجهز به سرویس، فروشگاه و سایر وسایل رفاهی باشد و تدابیری اتخاذ گردد تا ملاقات‌کنندگان از مسیر مخصوص جدای از محوطه عمومی مؤسسه یا زندان به قسمت محل ملاقات هدایت شوند.

ماده ۱۹۶- در تمامی موارد تنظیم برنامه ملاقات از نظر روز و ساعت و طول مدت ملاقات و چگونگی و کیفیت آن با نظر رییس مؤسسه یا زندان خواهد بود.

ماده ۱۹۷- در صورت وجود امکانات، قاضیان ناظر باید در مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندانها مستقر گردند تا از نزدیک نسبت به انجام وظایف خود منجمله رفع مشکلات محکومان اقدام نمایند. در غیر اینصورت باید دست کم در هفته سه بار برای بازدید از مؤسسه یا زندان محل خدمت خود سرکشی نمایند.

فصل دوم - ارسال مراسله های پستی

ماده ۱۹۸- متهم یا محکومی که ممنوع‌الملاقات نباشد می‌تواند در هر هفته دو نامه به عنوان همسر و فرزندان، والدین، وکیل رسمی و یا به دیگر بستگان، دوستان و مقام‌های قضایی و در هر ماه یک نامه به عنوان مقام‌های رسمی کشور، با رعایت موازین شرعی و قانونی نوشته و ارسال دارد. این نامه‌ها باید با حضور مسئول قسمت ارسال نامه‌ها امضاء و انگشت زده شده و پس از گواهی مسئول یاد شده به مهر قسمت مربوط ممهور گشته، پس از ثبت در دفتر مراسله‌ها ارسال می‌گردد.

تبصره - متهم یا محکوم ممنوع‌الملاقات می‌تواند با اجازه دادستان یا مقام قضایی رسیدگی کننده در صورت لزوم نامه سرگشاده به خانواده و وکیل رسمی نوشته و پس از تایید مقام قضایی ارسال دارد.

ماده ۱۹۹- در مواقع ضروری و فوق‌العاده محکوم یا متهم می‌تواند با اجازه قاضی ناظر یا رییس زندان بیش از حد مقرر با بستگان خود یا مقام‌های صلاحیتدار قانونی یا کسانی که به نحوی از انحاء در تعلیم و تربیت و حل مشکلات شخصی و خانوادگی و اجتماعی او صالح و مؤثر باشند با رعایت مقررات مربوط مکاتبه نمایند.

ماده ۲۰۰- نامه‌های صادر شده و وارد شده محکوم یا متهم باید بوسیله مسئول ارسال نامه‌های محکومان که از میان ماموران مجرب و مورد اعتماد مؤسسه یا زندان انتخاب می‌شود به دقت بررسی و مطالعه شده، پس از امضاء و مهر قسمت ذکر شده به مقصد ارسال شود.

ماده ۲۰۱- نامه‌هایی که نوشته‌های آن مفسده انگیز یا مخالف با آیین‌نامه‌های مؤسسه یا زندان یا خلاف نظم و عفت عمومی و اخلاق حسنه بوده یا موجب هتک حرمت اشخاص شود یا متضمن الفاظ رکیک و مستهجن و ناسزا، تهدید و یا تهمت و افترا باشد و همچنین عرض‌حالی ناموجه و مکرر درباره موضوع‌هایی که از پیش مورد رسیدگی قرار گرفته و تهیه و ارسال آنها صرفاً به منظور مزاحمت باشد به دستور رییس مؤسسه یا زندان ضبط شده و نویسنده نامه براساس مقررات آیین‌نامه تنبیه انضباطی و یا تحت تعقیب جزایی قرار خواهد گرفت.

ماده ۲۰۲- متن نامه‌ها باید با خط خوانا و روشن و به زبان فارسی نوشته شده و موضوع آن درباره بیان حقایق مربوط به اوضاع و احوال خانوادگی و شخصی و جریان دعوا مربوط به نویسنده نامه باشد.

ماده ۲۰۳- کلیه نامه‌های صادرشده باید در دفتر مخصوص ثبت و نام و نام خانوادگی و مشخصات کامل، شماره قرار یا دادنامه، شماره محکوم، شماره آسایشگاه نویسنده نامه و نشانی و عنوان گیرنده با خط خوانا روی پاکت نوشته شده تا در صورت برگشت آن با استفاده از نوشته‌های دفتر ذکر شده عیناً به نویسنده نامه مسترد شود.

ماده ۲۰۴- نامه‌هایی که به زبان خارجی نوشته می‌شود اگر در محل برای ترجمه و بررسی آن وسیله‌ای موجود نباشد بایستی عیناً به اداره کل زندان‌ها و در نهایت به سازمان ارسال گردد تا پس از بررسی‌های لازم چنانچه ارسال آن به مقصد بدون مانع باشد به منظور ارسال به زندان مربوط اعاده شود.

ماده ۲۰۵- متهمان و محکومان اتباع خارجه می‌توانند بوسیله وزارت امور خارجه با نماینده سیاسی و کنسولی خود مکاتبه نمایند و نامه‌های آنها باید بنابر مقررات این آیین‌نامه بررسی و به مقصد فرستاده شود.

ماده ۲۰۶- در مواقع ضروری ارتباط محکوم بوسیله تلگراف یا تلفن با اشخاص یا مقام‌های رسمی با رعایت مقررات آیین‌نامه با هزینه شخصی محکوم بی‌اشکال است.

تبصره - مکالمه تلفنی محکومان اتباع خارجی با حضور مترجم مورد اعتماد سازمان بی‌مانع است.

ماده ۲۰۷- واحدهای بازرسی اداره‌های کل موظفند برای هر زندان صندوق شکایت‌ها تهیه و در دسترس محکومان قرار دهند تا در صورتیکه محکومان از امور بازداشتگاه یا مؤسسه یا زندان شکایت داشته باشند بتوانند شکایت خود را با ذکر دلیل ضمن نامه‌ای که هویت دقیق محکوم روی پاکت قید شده باشد بطور مستقیم در صندوق ذکر شده قرار دهند این صندوق هر هفته یک بار توسط بازرسی اداره کل باز و شکایت آن بوسیله واحد بازرسی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

ماده ۲۰۸- توزیع و قبول نامه‌های محکومان از ساعت ۱۱ صبح الی ۱۴ می‌باشد. جز در موارد اضطراری، با وصول تلگراف یا هر نامه بایستی حداکثر ظرف دو روز از تاریخ وصول بدست محکوم یا مرجع مربوط برسد.

ماده ۲۰۹- در صورتی که محکوم از نحوه اجرای بازداشت یا حبس خود و یا هر امر دیگری از امور بازداشتگاه، مؤسسه و زندان شکایت داشته باشد می‌تواند شکایت خود را با ذکر دلیل ضمن نامه‌ای سربسته بطور مستقیم به رییس مؤسسه یا زندان اعلام نماید و نام‌برده مکلف است این قبیل نامه‌ها را به مراجع مربوط ارسال دارد.

ماده ۲۱۰- متهم یا محکوم می‌تواند کتابهای مذهبی، علمی، تحصیلی و هر کتاب یا نشریه مجاز را با نظر مسئول بازرسی دریافت و مطالعه نماید.

ماده ۲۱۱- ورود لباس‌ها و پتو و مواد خوراکی توسط متهمان و محکومان براساس دستورالعمل صادره از سازمان خواهد بود.

تبصره - هر محکوم می‌تواند ۱۰ روز پیش از آزادی از خارج از زندان لباس دریافت نماید و این لباس به انبار تحویل می‌گردد تا محکوم هنگام خروج از آن استفاده نماید.

ماده ۲۱۲- مرسوله‌هایی که توسط پست برای متهم یا محکوم ارسال می‌شود به وسیله مأموران مجرب و مورد وثوق زندان بازدید و تحویل گرفته می‌شود. چنانچه مرسوله‌ها از اشیایی باشد که نگهداری آن جرم محسوب می‌گردد، مراتب ضمن گزارش جهت اتخاذ تصمیم به مقام قضایی صلاحیت‌دار اعلام و در صورتی که نگهداری آنها در داخل زندان ممنوع باشد به خانواده متهم یا محکوم مسترد و یا جزو اموال محکوم محسوب و تا آزادی وی ضبط خواهد شد.

فصل سوم - مرخصی

ماده ۲۱۳- در موارد ازدواج، فوت بستگان نسبی و سببی درجه نخست از طبقه نخست یا ابتلاء آنان به بیماری حاد که به سبب آن برای مدت طولانی قادر به حرکت نباشند، یا بروز هرگونه حادثه غیرمترقبه و یا معضلی که اعزام محکوم به مرخصی را ایجاب نماید محکوم با اخذ تأمین متناسب به شرح تبصره ۲ ماده ۱۲۴ به مدت یک هفته به مرخصی اعزام می‌شود.

تبصره ۱- تصویب موارد فوق و تعیین نوع تأمین به عهده شورای طبقه‌بندی می‌باشد که توسط رئیس شورا اجرا می‌گردد.

تبصره ۲- در صورت نیاز به اعطای مرخصی مجدد موضوع این ماده اعطای مرخصی بلامانع است.

تبصره ۳- در صورت عجز از فراهم نمودن تأمین، اعزام محکوم تحت مراقبت مأموران حداکثر برای مدت ده ساعت در روز به خارج از زندان بلامانع است.

ماده ۲۱۴- به جز موارد ذکر شده در ماده ۲۱۳ در صورت نیاز، اعطای مرخصی موقوف به موافقت شورای طبقه‌بندی است.

ماده ۲۱۵- شورای طبقه‌بندی می‌تواند بنا به ضرورت محکوم را به همراه مأموران بدون لباس فرم نظامی اعزام نماید.

ماده ۲۱۶- در مواردی که محکوم پس از تحمل حداقل یک ماه از محکومیت حبس با توجه به نوع جرم ارتكابی و میزان محکومیت از شخصیت، اخلاق و رفتار مناسبی برخوردار باشد شورای طبقه‌بندی می‌تواند پس از اخذ تأمین مناسب حداکثر پنج روز در هر ماه به طور پیوسته به وی مرخصی اعطاء نماید.

تبصره ۱- شورای طبقه‌بندی در صورت لزوم می‌تواند بدون لحاظ مهلت یک ماهه ذکر شده نیز نسبت به اعطای مرخصی اقدام نماید.

تبصره ۲- در صورت ضرورت مرخصی موضوع این ماده قابل تمدید خواهد بود.

ماده ۲۱۷- به محکومانی که در مدت تحمل کیفر در زمینه حرفه‌آموزی و اشتغال، حفظ و درک مفاهیم قرآن کریم و نهج‌البلاغه و فراگیری سایر امور بازپرورانه نظیر فعالیتهای آموزشی، فرهنگی، هنری و ورزشی توفیقاتی بدست آورند به تشخیص مسئول بازپروری یا مؤسسه به شورای طبقه‌بندی معرفی و به ترتیب زیر مرخصی تشویقی اعطا خواهد شد:

الف - فراگیری یک حرفه ده روز؛

ب - اشتغال منظم و ماهانه برای هر ماه ۳ روز؛

ج - برای حفظ هر جزء از قرآن کریم ده روز؛

د - برای قبولی در هر دوره نهضت سوادآموزی و سایر موارد هفت روز.

ماده ۲۱۸- بنا به پیشنهاد رییس مؤسسه یا رئیس زندان، شورای طبقه‌بندی می‌تواند به محکومان مشغول به کار در مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، کارورزی کار درمانی (اردوگاه) در هر هفته دو روز مرخصی اعطا نماید.

ماده ۲۱۹- بنا به پیشنهاد رییس مؤسسه یا رئیس زندان، شورای طبقه‌بندی با اخذ تأمین مناسب در صورت درخواست محکوم به مناسبت عید نوروز و عیدهای اقلیتهای دینی رسمی کشور می‌تواند به محکومان حداکثر هفت روز مرخصی اعطا نماید.

ماده ۲۲۰- شورای طبقه‌بندی می‌تواند به کلیه محکومان مربوط به جرایم چک پرداخت نشده و محکومیت‌های مالی یا محکومانی که به‌طور صرف جنبه مالی محکومیتشان باقی مانده‌است، به‌منظور جلب رضایت شاکی یا کاهش دین‌ها، مرخصی‌هایی در هر ماه به‌مدت پانزده روز اعطا نماید که در صورت لزوم و پیشرفت در اخذ رضایت نیز قابل تمدید می‌باشد.

ماده ۲۲۱- به محکومان مرتکب جرایم مالی شامل صادرکنندگان چک پرداخت نشده در صورتی که در مدت استفاده از مرخصی موفق به جلب رضایت شاکیان شده و مراتب را به اجرای احکام مرجع رسیدگی‌کننده اعلام نموده باشند و نیز محکومان به پرداخت مهریه، نفقه و دیه به لحاظ جرایم غیرعمدی منتهی به صدمات بدنی و همچنین محکومان ماده ۲ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی تمدید مرخصی تا سقف یکماه به منظور تقسیط جزای نقدی یا جلب رضایت شاکی با نظر شورای طبقه‌بندی بلامانع است و مدت ذکر شده نیز قابل تمدید است.

ماده ۲۲۲- رئیس حوزه قضایی، دادستان محل و قاضی ناظر زندان نیز می‌توانند نسبت به اعطای مرخصی‌های مذکور در مواد ۲۱۵، ۲۱۷، ۲۲۰، ۲۲۱ و با اخذ تأمین مناسب رأساً اقدام نمایند.

ماده ۲۲۳- شورای طبقه‌بندی موظف است نسبت به بررسی مرخصی محکومانی که باقی‌مانده حبس آنها حداکثر تا سه ماه است با در نظر گرفتن وضعیت جسمانی یا معیشت خانواده، اصلاح‌پذیری و شخصیت محکوم اقدام و در صورت استحقاق با اخذ تعهد کتبی و بدون اخذ تأمین نسبت به اعطای مرخصی اقدام نماید.

ماده ۲۲۴- مرخصی‌های پیش‌بینی شده در موارد فوق مانع یکدیگر نیست.

ماده ۲۲۵- چنانچه محکوم پس از پایان مدت مرخصی، به تشخیص مقام اعطاء‌کننده مرخصی بدون عذر موجه به مؤسسه یا زندان مراجعه ننماید، افزون بر ضبط تأمین مأخوذه مطابق قانون اقدام لازم معمول خواهد شد.

ماده ۲۲۶- محکومانی که جرم آنان سرقت مسلحانه، جاسوسی، اقدام علیه امنیت کشور و یا دایرکردن مراکز فساد و فحشاء، آدم‌ربایی، جرایم بانندی، اختلال در نظام اقتصادی، محکومان دارای دو بار سابقه محکومیت بخاطر همان جرم، محکومان به حبس ابد و کلیه محکومانی که به جهت اجرای حکم قصاص یا اعدام در زندان نگهداری می‌شوند و نیز افرادی که به شرارت مشهورند از شمول اعطای مرخصی مستثنی هستند مگر با تشخیص دادستان یا رئیس حوزه قضایی.

ماده ۲۲۷- اعطای مرخصی به متهمان تحت قرار بازداشت حسب مورد منوط به موافقت مقام رسیدگی‌کننده به پرونده یا دادستان خواهد بود.

ماده ۲۲۸- شورای طبقه‌بندی موظف است هر دو ماه یکبار وضعیت بازداشت‌شدگان تحت قرار را بررسی و جهت اعمال قوانین و مقررات به دفتر رئیس قوه قضائیه، رئیس کل دادگستری استان و رئیس سازمان اعلام نماید.

ماده ۲۲۹- چنانچه حسب تشخیص پزشک قانونی محکوم دارای بیماری صعب‌العلاج باشد یا امکان معالجه وی در مؤسسه یا زندان وجود نداشته یا ادامه حبس موجب شدت بیماری یا تأخیر در بهبودیش باشد یا قادر به تحمل حبس نباشد به پیشنهاد رییس مؤسسه یا زندان، شورای طبقه‌بندی موظف است به مدت یک ماه به او مرخصی اعطا نماید که در صورت نیاز قابل تمدید می‌باشد.

تبصره - در صورت ابتلا به بیماری‌های لاعلاج و رعایت مصلحت رییس مؤسسه یا زندان می‌تواند پیشنهاد عفو محکوم را به مراجع مربوط بنماید.

فصل چهارم - انتقال، اعزام و بدرقه محکوم

ماده ۲۳۰- هر متهم یا محکوم در بازداشتگاه مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندانی که در حوزه قضایی صادرکننده قرار یا حکم قرار دارد نگهداری می‌شود، مگر در مواردی که دادگاه صادرکننده حکم براساس قانون محل دیگری را برای تحمل کیفر تعیین نماید.

تبصره - محکومانی که در زندان نگهداری می‌شوند در صورتیکه غیر از مقام‌های قضایی صادرکننده حکم یا قرار، توسط مقام قضایی دیگری بعنوان متهم به منظور تحقیق احضار شوند، مدیر زندان مکلف است ضمن اعزام مراتب را به مقام‌های قضایی صلاحیت‌دار اعلام نماید.

ماده ۲۳۱- تعیین محل نگهداری محکومان و متهمان در حوزه قضایی و نیز تعیین ساعت‌ها، دفعه‌ها و نوع ملاقات و سایر ترتیبات انجام ملاقات و مرخصی و جابجایی محکوم به عهده سازمان می‌باشد.

ماده ۲۳۲- رییسان زندان‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال موظفند هر دو ماه یک بار در صورت تقاضای محکوم و یا رأساً به تشخیص خود تغییر نوع زندان محکوم را بر حسب بهبود وضع اخلاقی محکوم یا تنزل آن به مرکز پذیرش و تشخیص پیشنهادکنند تا برای اتخاذ تصمیم در شورای طبقه‌بندی مطرح گردد.

ماده ۲۳۳- در هر مورد که نگهداری محکوم در زندان محلی مخالف مصالح آن شهرستان یا استان باشد با موافقت مقام‌های قضایی مربوط و تعیین محل انتقال به وسیله اداره کل زندان‌ها با جلب نظر شورای طبقه‌بندی و موافقت دادستان محکوم منتقل می‌شود.

ماده ۲۳۴- انتقال محکوم از حوزه قضایی محل صدور و اجرای حکم به حوزه قضایی دیگر مستلزم موافقت دادستان مربوط و مدیرکل مبدأ و مقصد خواهد بود.

تبصره ۱- سازمان باید ترتیبی اتخاذ نماید که محکومان با درخواست شخصی در نزدیکترین زندان محل سکونت خانواده خود تحمل کیفر نمایند بدیهی است مراجع قضایی نیز در این مورد اقدام‌های لازم را برای اعطای نیابت قضایی معمول خواهند داشت.

تبصره ۲- پس از انتقال محکوم به زندان جدید کلیه امور قضایی و اجرایی بعدی به عهده دادستان حوزه قضایی مؤسسه یا زندان جدید خواهد بود. بدیهی است قاضی مجری حکم مبدأ به دادستان یا قاضی مجری حکم مقصد نیابت قضایی اعطا خواهد کرد.

تبصره ۳- محکوم یا خانواده او می‌تواند تقاضای خود را در مورد انتقال به رییس زندان مقصد و یا مبدأ تقدیم نموده تا بنا بر مفاد این ماده عمل شود در اینصورت هزینه‌های متعلقه به عهده محکوم است.

تبصره ۴- در صورت تراکم بیش از حد جمعیت کیفری در یک زندان، یا بروز حوادثی نظیر زلزله و آتش‌سوزی یا ابتلاء به بیماری‌های واگیردار و حاد و یا وضعیت خاص معیشتی و خانوادگی محکوم، رئیس سازمان می‌تواند نسبت به انتقال محکومان به زندان‌های مجاور اقدام نماید.

ماده ۲۳۵- اعزام، بدرقه، نقل و انتقال محکومان و متهمان به مراجع قضایی، مراکز درمانی، تربیتی، آموزشی، مرخصی‌های تحت‌الحفظ و یا سایر مراجع مربوط براساس ضوابطی که از سوی سازمان اعلام می‌شود به عهده نیروهای مسلح یگان انتظامی سازمان می‌باشد و تا تأمین نیروهای موردنیاز و استقرار کامل یگان یادشده این امر بوسیله نیروهای انتظامی صورت می‌گیرد.

تبصره ۱- استفاده از دستبند در موارد یادشده برای محکومان و متهمان، مجاز نیست مگر در موارد ضروری حسب تشخیص رییس زندان و جرایمی که به موجب دستورالعمل صادرشده از سوی سازمان تعیین می‌شود.

تبصره ۲- در مواقعی که زندانی به دادگاه و یا دفتر کار سایر مراجع وارد می‌شود، مأموران بدرقه و مراقبان او نیز وارد آنجا خواهند شد و به دستور مقامات قضایی، دستبند زندانی باز می‌شود و در صورتی که دستور خروج مأموران از اطاق صادر گردد، به مسئولیت مقام دستوردهنده پس از امضای اجازه‌نامه‌ای که نمونه‌اش منضم به این ماده می‌باشد مأموران بدرقه پشت درب اتاق مراقب زندانی خواهند بود.

فرم مربوط به ماده ۲۳۵

شعبه

رئیس شعبه

اینجانب

دادرس، بازپرس، دادیار

به منظور انجام تحقیقات به ۱- ۲- مأموران بدرقه و مراقبت متهم یا محکوم فرزند مورد پرونده کلاسه دستور خروج را صادر نمودم.

ساعت ورود:

ساعت خروج: امضاء

ماده ۲۳۶- در مواردی که متهم یا محکوم قادر به حرکت نبوده و یا خروج وی از زندان به مصلحت نباشد، بنا به پیشنهاد رییس زندان و موافقت دادستان محل تحقیقات و یا دادرسی با حضور قاضی مربوط انجام خواهد شد.

تبصره - در حوزه‌های قضایی که دادرسی تشکیل نشده است انجام این امر موکول به نظر رییس حوزه قضایی محل خواهد بود.

فصل نهم - فعالیتهای مددکاری

ماده ۲۳۷- برای تسهیل بازگشت محکومان به زندگی عادی باید در حفظ روابط و علایق خانوادگی آنان اهتمام لازم به عمل آید به همین منظور مددکاران اجتماعی در مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها موظفند به طور منظم با محکوم در تماس بوده، با جلب اعتماد وی در رفع مشکلات و تأمین احتیاجات مادی و معنوی او و خانواده‌اش به وسیله دواير مربوط و در نتیجه در ایجاد روابط حسنه با خانواده و تحکیم مبانی آن مؤثر و مفید واقع شوند.

تماس سایر مأموران زندان با خانواده محکوم ممنوع و موجب تعقیب انتظامی یا اداری است.

تبصره - ارتباط با خانواده محکوم توسط مددکار الزاماً با هماهنگی و اطلاع رییس زندان خواهد بود.

ماده ۲۳۸- از جمله وظایف زندان آماده نمودن محکومان برای بازگشت به محیط خارج از مؤسسه یا زندان می‌باشد. انجام این وظیفه به عهده مددکاری و به موجب آیین‌نامه اجرایی مددکاران اجتماعی است.

ماده ۲۳۹- اجرای احکام زندان موظف است آخر هر هفته اسامی محکومان را که دو ماه به پایان محکومیت آنان باقی مانده است تهیه و به قسمت رسیدگی و مددکاری تسلیم نماید و اداره مراقبت بعد از خروج یا همکاری با کمک انجمن حمایت از زندانیان، انجمنهای خیریه و ادارهای مربوط به مشاغل وزارت کار و امور اجتماعی نسبت به محکومانی که مأوی و شغلی ندارند دستکم تا سه ماه پس از آزادی از زندان حمایت مادی و معنوی بعمل می‌آورند.

ماده ۲۴۰- در مورد محکومان بی‌بضاعت که پس از آزادی از زندان می‌خواهند به موطن خود مراجعت نمایند بایستی رییس زندان پیش‌بینی‌های لازم را به عمل آورده موجبات اعزام آنان را به مقصد مورد نظر فراهم سازد. هزینه سفر آنها به وسیله زندان یا انجمن حمایت از زندانیان تأمین و پرداخت خواهد شد.

ماده ۲۴۱- محکومان بیمار و بی‌بضاعتی که در حال بیماری آزاد می‌شوند می‌بایستی بوسیله انجمنهای حمایت از زندانیان تا حصول بهبودی و توانایی انجام کار مورد حمایت قرار گیرند و چنانچه از کارافتاده یا معلول باشند با توجه به امکانات انجمن و براساس مقررات از آنها حمایت شود.

ماده ۲۴۲- مسئولان و کارکنان واحد بازپروری به طور مستمر با محکومان در تماس بوده ضمن تعلیم مبانی عقیدتی اسلام و تبلیغ و راهنمایی صحیح نسبت به تهذیب و تزکیه نفس و تحکیم مبانی اخلاقی و الفت آنان به اخلاق اسلامی و علاقه آنان به زندگی سالم و عمل صالح اقدام نموده و در حل مشکلات روحی، تسکین درونی و ایجاد امید به اصلاح و زندگی صحیح آنان به منظور بازگشت به جامعه و ادامه زندگی سالم اجتماعی تلاش نمایند اجرای برنامه‌های مذهبی و نماز برعهده کارکنان یا نمایندگان این واحد است.

فصل دهم - نحوه آزادی محکومان

ماده ۲۴۳- اجرای احکام زندان مکلف است یک هفته پیش از پایان مدت محکومیت محکومان به پرونده آنان به دقت رسیدگی نموده و برگ آزادی صادر و به رییس زندان اعلام و تسلیم نماید. رییس زندان یا جانشین او نیز وظیفه دارد پرونده محکومانی را

که به حکم مراجع قضایی یا در انقضای مدت محکومیت باید از زندان آزاد شوند بررسی نموده و بدون وقفه و تأخیر نسبت به آزادی آنان براساس سابقه و دستور رسیده اقدام نمایند.

تبصره - زمان آزادی محکوم باید به وسیله رئیس زندان بطور کتبی به قاضی صادرکننده حکم اعلام گردد.

ماده ۲۴۴ - اجرای احکام زندان مکلف است یک هفته پیش از آزادی محکومانی که باید پس از آزادی به خارج از کشور طرد شوند و یا برای تبعید به شهرستان منتقل شوند و یا تحویل مراکزی همچون بهزیستی گردند، مراتب را به مرجع قضایی مربوط اعلام داشته رونوشت نامه را نیز به قاضی ناظر منعکس نماید.

ماده ۲۴۵ - محکوم به هنگام آزادی مکلف است لباسها و لوازم دولتی را که همراه خود دارد عیناً مسترد نموده و با تسلیم رسید مربوط به وجوه نقدی و اسناد و اشیاء قیمتی، لباسها، لوازم شخصی و دفترچه‌های بانکی خود این اسناد، دفاتر و لوازم را به هنگام خروج از زندان دریافت نماید چنانچه محکوم هنگام خروج لباس‌های کافی نداشته و فاقد بضاعت باشد رئیس زندان بوسیله انجمن حمایت از زندانیان موظف به تهیه آنان می‌باشد.

ماده ۲۴۶ - محکوم مکلف است هنگام آزادی از زندان نشانی کامل اقامتگاه و محل سکونت و شماره تلفن خود را تعیین نموده به دفتر زندان تسلیم نماید.

ماده ۲۴۷ - این آیین‌نامه مشتمل بر ۲۴۷ ماده و ۱۰۸ تبصره در اجرای قانون تبدیل شورای سرپرستی زندان‌ها، به سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۱۳۶۴ در تاریخ ۱۳۸۴/۹/۲۰ به تصویب رئیس قوه قضاییه رسید و از تاریخ یاد شده لازم‌الاجرا است.

همچنین کلیه آیین‌نامه‌های مغایر با این آیین‌نامه از جمله آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۱۳۸۰/۴/۲۶ و اصلاحات بعدی آن لغو می‌گردد.